

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

## Indholdsfortegnelse

<b>INDLEDNING:</b>	<b>3</b>
<b>PROBLEMFORMULERING:</b>	<b>5</b>
<b>METODEAFSNIT:</b>	<b>5</b>
<b>BEGREBSAFKLARING:</b>	<b>9</b>
ALMEN PÆDAGOGIK:	9
SPECIALPÆDAGOGIK:	9
<b>FORSTÅELSEFORMER AF DEN INKLUDERENDE TANKEGANG:</b>	<b>10</b>
RUMMELIGHEDSBEGREBETS OPRINDELSE:	10
INDKREDSNING AF BEGREBERNE INTEGRATION, RUMMELIGHED OG INKLUSION:	11
<b>INKLUSIONSDISKURSEN:</b>	<b>12</b>
ANALYSE AF ”FREMtidENS SKOLEVÆSEN I HERNING KOMMUNE”:	12
FORSTÅELSE AF INKLUSIONSBEGREBET UD FRA STRUKTURANALYSEN:	18
<b>DISKUSSION:</b>	<b>22</b>
LP I ALMENPÆDAGOGIKKEN:	22
LP I PRAKSIS:	25
OBSERVATIONEN:	25
INKLUSION OG DEN SPECIALPÆDAGOGISKE PRAKSIS:	28
LÆRERENS POSITION:	35
<b>KONKLUSION:</b>	<b>36</b>
<b>PERSPEKTIVERING:</b>	<b>39</b>
<b>LITTERATURLISTE:</b>	<b>40</b>
<b>BILAG 1:</b>	<b>42</b>
<b>BILAG 2:</b>	<b>43</b>

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

<b>BILAG 3:</b>	<b>44</b>
<b>BILAG 4:</b>	<b>45</b>
<b>BILAG 5:</b>	<b>52</b>
<b>BILAG 6:</b>	<b>53</b>
<b>BILAG 7:</b>	<b>54</b>

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

## Indledning:

Set i lysets "af nutidens integrations- og inklusionsideologier er diskussionen om specialpædagogikkens rolle blevet højaktuel"<sup>1</sup>. Hvad ligger der i ordet specialpædagogik, og er det en slags "hjælpemedicin til almenpædagogikken eller et selvstændigt fag?"<sup>2</sup>.

Birgit Kirkebæk åbner op for spørgsmålet om, hvad det specielle ved specialpædagogikken er. "Er det en særlig form for pædagogik, eller er det et specifikt vidensområde, der kobles til den allerede opnåede indsigt?"<sup>3</sup>. Det er et spørgsmål, som ikke uden videre lader sig besvare, hvilket bl.a. hænger sammen med, at behandlingen af mennesker med funktionsnedsættelser har en broget og uregelmæssig fortid. Specialpædagogikkens historie er relativt kort set i forhold til almenpædagogikkens og forskellige tider har medført forskelligt fokus. Fra 1950 til ca. 1970 var de faglige kodeord normalisering, ligestilling og rettighed, men fra 1970 til ca. 2000 blev ideen om specialundervisningen tolket forskelligt. En opfattelse indeholdt kodeordene træning og tilpasning til normaliteten, mens en anden opfattelse indeholdt kodeordene relation og livskvalitet med fokus på at udvikle den enkelte på egne præmisser og ud fra egne livsprojekter<sup>4</sup>.

Historisk set er der siden 1958 stillet krav om specialundervisning, og fra 1980 påbegyndes en vis integration i kommunernes folkeskoler. Herefter præges det specialpædagogiske felt af slagord som "integration og normalisering", senere af "skolen for alle" samt "den inkluderende skole". Men selvom den pædagogiske teori har fokus på skolemiljøets beskaffenhed og evnen til rummelighed går praksis en anden vej end teorien. Den vidtgående specialundervisning stiger fra 1985-2000 med 41,7 %<sup>5</sup>. Dette forhold kunne skyldes, at samfundet, samtidig med ønsket om en inkluderende skole, i stigende grad kategoriserer og diagnosticerer flere og flere børn. At praksis går en anden vej end teorien ændres i 2009 i bl.a. Herning Kommune. Efter en lang årrække, hvor kommunen har visiteret mange elever til specialskolerne, beslutter kommunen, at der bruges for mange penge på

---

<sup>1</sup> Kirkebæk 2010 s. 13

<sup>2</sup> Kirkebæk 2010 s. 13

<sup>3</sup> Kirkebæk 2010 s.13

<sup>4</sup> Kirkebæk 2010 s. 21

<sup>5</sup> Månsson 2003 s 29-30

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

specialområdet, og projekt "Knæk kurven" sættes i værk. Færre elever skal henvises til specialtilbud, og de bedste elever fra de "dyre" tilbud skal flyttes til "billigere" tilbud<sup>6</sup>.

Herning Kommunes valg om inklusion af flere specialbørn samt overvejelserne herom "rammer" Hans Clausens og Birgit Kirkebæks diskussion om specialpædagogikkens fagteoretiske ramme. For retter specialpædagogikken sig som fag mod *mennesker med særlige behov* eller er specialpædagogikken rettet mod *særlige mennesker*? En interessant diskussion, idet synspunkterne har forskellige menneske- og samfundssyn<sup>7</sup> og derved, for os at se, også forskellige læringssyn. Handler specialpædagogik om faglig kompetence, der bygger på videnskabelig forskning, eller handler specialpædagogikken også om en speciel faglig etik og en pædagogisk holdning, som ikke nødvendigvis kan klares med undervisningsdifferentiering, integrering mm.<sup>8</sup> Vil inklusion være et forsøg på at skabe en tilværelse så nær det normale som muligt, og i så fald - hvilke værdier skal da danne grundlag for dannelsesidealet?<sup>9</sup> Alle spørgsmål, der er aktuelle, når vi arbejder med "gråzone-børn", hvor det kan være svært at opfylde både individets og fællesskabets udviklingsmuligheder.

Vi oplever ovenstående som en problematik på specialskoleområdet i Herning Kommune, hvor vi har vores daglige virke. Konsulenterne fra PPR i kommunen vurderer de bedst fungerende specialelever i forsøget på at inkludere i mindre indgribende tilbud.

Nedenstående eksempel beskriver en elev fra en skole, der er i søgelyset med henblik på inklusion:

Pia er en overvægtig pige på 10 år, som har generelle indlæringsvanskeligheder og er diagnosticeret med ADHD<sup>10</sup>. Hjemmet har ingen faste rammer, sengetid bliver ikke passet, der bliver ikke lavet lektier m.m. Pia har tre brødre, der alle er omkring specialregi. Pia går i skole i en specialklasse sammen med 7 andre elever, som alle er regionalt takstfinanserede elever med generelle indlæringsvanskeligheder. Pia har altid et smil på læben, og hun er glad for både de andre elever og de voksne i gruppen. Hun er dog en pige med megen uro, og hun har brug for meget fast struktur både i skolen, på fritidshjemmet og i hjemmet, hvis

<sup>6</sup> Bilag 1

<sup>7</sup> Månsson 2003 s. 30

<sup>8</sup> Månsson 2003 s. 31 + Kirkebæk 2002 s. 34-36

<sup>9</sup> Kirkebæk 2002 s. 34

<sup>10</sup> Journalstof fra PPR og fra børnepsykiatriskafdeling

## Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

hun skal fungere og udvikle sig. Hun er humørmæssigt meget svingende, og hun har det i perioder meget svært med sig selv. Tanke og handling følges ikke ad, og hun kan ikke se konsekvenserne af hendes egne handlinger. Pia har en god omverdensforståelse, og hendes IQ ligger tæt på normalområdet.

De indledende tanker fører os frem til følgende:

### **Problemformulering:**

Hvilken forståelse af inklusion fremgår af Herning Kommunes strukturanalyse, og hvordan placeres forståelsen af inklusionsbegrebet i forhold til almenpædagogikken - og kræver inklusion en speciel specialpædagogisk professionalitet?

### **Metodeafsnit:**

Formålet med opgaven er at se på Herning Kommunes forståelse af inklusion og vurdere, hvordan vores specialpædagogiske professionalitet bliver sat i spil.

Indledningsvis defineres begrebet almen pædagogik ud fra Alexander von Oettingen<sup>11</sup> og begrebet specialpædagogik ud fra Birgit Kirkebæk<sup>12</sup> for at præcisere vores udgangspunkt. Oettingen er interessant, da han lægger op til vedvarende refleksion over pædagogikkens almene og grundlæggende spørgsmål. Pædagogik fremtræder ifølge Oettingen disharmonisk og paradoksalt, da den pædagogiske praksis er præget af grundlæggende modsætninger - også kaldet pædagogikkens antinomier bestående af et handlings-, norm-, institutions- og erkendelsesproblem. Kirkebæk åbner op for vores position indenfor specialpædagogikken med begreberne almagt og afmagt, hvor almagten består af ekspertvælde og manualiseret pædagogik, og afmagten fordrer specialpædagogisk nysgerrighed og nytænkning. Samlet set supplerer Oettingen og Kirkebæk hinanden godt. Hernæst vil vi redegøre for begrebet inklusion, således det senere kan anvendes som redskab til at analysere Herning Kommunes strukturanalyse ud fra oplægget "Fremtidens skolevæsen i Herning Kommune"<sup>13</sup>. Vi har valgt at tage udgangspunkt i Aase Holmgaards artikel - "Hvordan blev inklusion til rummelighed" omhandlende 4 diskurser, som hun

---

<sup>11</sup> Oettingen 2010

<sup>12</sup> Kirkebæk 2010

<sup>13</sup> Strukturanalysen

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

mener, at begrebet inklusion, ud fra Salamanca erklæringen, indeholder. Vi finder Holmgaard central, da hun med diskursanalysen åbner op for, hvorfor begrebet inklusion kan være så svært at forholde sig til, og hun bevidstgør os omkring, hvad skolen er, og hvad skolen kan. Holmgaards konklusion omkring fordanskningen af begreber vælger vi ikke at forfølge, da vores interessefelt ligger omkring diskurserne.

Herefter redegør vi for Rasmus Alenkærs differentiering af begreberne inklusion, rummelighed og integration ud fra bogen "Den inkluderende skole". Vi vælger at bruge Alenkær, idet hans differentiering af begreberne synliggør, hvorfor de ikke kan anvendes synonymt, som vi ofte oplever i praksis. Selvom Holmgaard og Alenkærs tilgang til begreberne rummelighed og inklusion er forskellig, er de dog begge optaget af begrebernes anvendelighed og betydning. Vi vurderer, at begrebet rummelighed, fra Holmgaards 10 år gamle artikel, i dag er erstattet af begrebet inklusion, der dog stadig indeholder en problematisk konstruktion af inkompatible uddannelsesdiskurser.

I andet afsnit benytter vi Holmgaard og Alenkærs forståelsesformer af den inkluderende tankegang samt Susan Tetlers fortolkning af de fire diskurser fra bogen "Den inkluderende skole" til at analysere Herning Kommunes strukturanalyse for specialundervisning. Strukturanalysen er for os aktuel, da vi oplever, at elever fra vores specialklasser bliver inkluderet i mindre indgribende tilbud - enten til de tidligere kommunale specialklasser eller til enkeltinklusion i normalklasser. Vi ønsker derfor at gå i dybden med overvejelserne bag de politiske beslutninger. Udgangspunktet er strukturanalysens definition af rummelighedsbegrebet, hvor vi inddrager Alenkær til at vise, hvorvidt begrebet er entydigt. Dernæst anvender vi Holmgaards fire diskurser: den etiske, den økonomiske, den politiske og den pragmatiske som analytiske optikker på strukturanalysen for at danne et overblik over, hvilke diskurser analysen består og er præget af. Fokus er rettet mod alle fire diskurser, da vi er interesserede i at finde ud af, hvordan Herning Kommune begrundede sine valg omkring inklusion. I strukturanalysen fremtræder ord som visitation og mindre indgribende tilbud "i flæng", men for overskuelighedens skyld anvendes, som samlet betegnelse, begrebet inklusion.

Analysearbejdet fører os frem til at anskue, hvilken forståelse af inklusion, der findes i strukturanalysen og, hvorvidt begrebets kompleksitet kommer til at spille en rolle heri.

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

Hertil inddrages en model af Tetler, hvori det illustreres, hvordan inklusionsbegrebets kompleksitet befinder sig mellem fire poler. Modellen underbygger Dysons fire diskurser og åbner op for forskellige tilgange til de dilemmaer, der uundgåeligt vil være i et uddannelsessystem, hvor elevernes forskelligheder skal håndteres.

Herning Kommunes anbefaling af bl.a. LP som inklusionsstrategi vil medføre en række generelle overvejelser omkring inklusion i almenpædagogikken. Vi vælger dog at se på konceptet LP i almenpædagogikken, da vi ønsker en bredere vurdering af konceptets grundlag, inden det specialpædagogiske felt med dets kompleksitet, viden og specielle faglige etik sættes i spil i forhold til inklusion. Vores skole er en LP-skole i opstartsfasen (1 ½ år), men principperne fra LP er endnu ikke sat i værk i forhold til inklusion af specialelever.

I tredje afsnit tages derfor fat på LP i almenpædagogikken, hvor Oettingen anvendes som forståelsesramme heri, og enkelte nøglebegreber fra de førnævnte antinomier high-lightes. Nøglebegreberne fra de fire antinomier uddybes, og LP forholdes hertil. Principperne fra LP uddrages fra Thomas Nordahl, der er ophavsmand til LP-projektet. Yderligere uddybning ses i bilag 2. Herved åbnes op for problematikker, der tager afsæt i et kritisk udgangspunkt. Det kritiske udgangspunkt udspringer af egne erfaringer omkring LP som koncept på skolen, hvor vi har vores daglige virke. Vi finder den systemteoretiske tankegang spændende, men er skeptiske ved tanken om, at LP skal "sætte dagsordenen" på skolen samt kravet om det "at være tro" mod analysemodellen, da den del af lærerarbejdet, der baserer sig på individuel, intuitiv praktisk viden ifølge Katrin Hjort herved reduceres til spørgsmål om videnskabelig sikkerhed og sprogligt formulerede standarder for god praksis.

Hernæst synliggøres dele af problematikkerne omkring LP i almenpædagogikken i et udpluk fra en observation fra et LP-møde på vores skole. I observationen er vi bevidste om, at ens subjektivitet bliver præget af egen fortolkning, som følgende citat understreger: "Et paradigme "tillader" visse virkelighedsbilleder og "forbyder" andre. Når vi betragter verden igennem vore paradigmatiske briller, så vil den viden, vi opnår, blive formet og afgrænset efter de teorier, der er mulige inden for det paradigme, vi opererer med"<sup>14</sup>. Selvom vi forsøger kun at beskrive, hvad vi ser, er vi "farvede" af det paradigme, vi kommer med, således at vi ubevidst tolker på situationen, hvilket får betydning for den fortolkning af data,

---

<sup>14</sup> Månsson 2003 s. 125

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

der efterfølgende finder sted. Vi vælger at opstille data i et skema inspireret af Tanggaard og Brinkmann, da dette letter overskueligheden. Vi udelader dog meningskondenseringen, idet vi allerede meningskondenserer i vores uddrag af observationssekvenser. Elementerne i modellen er inspireret af Kvaales 3 niveauer i en analyse<sup>15</sup>. Ovenstående problematikker i forhold til LP og almenpædagogikken vurderes vha. Hjort og Oettingen, som med deres kritiske og dilemmafyldte forhold til professionen er med til at skabe en refleksion omkring, hvorvidt LP kan anvendes som inklusionsstrategi, da specialpædagogikken måske handler om mere end faglig kompetence, men også om en speciel faglig etik og pædagogisk holdning.

Ovenstående refleksioner medfører tanker omkring en fremtidig "egen pædagogik", som Herning Kommune har åbnet op for i forbindelse med inklusion. Hernæst diskuteres centrale udfordringer, som læreren møder i det specialpædagogiske arbejde i inklusionen. Der sættes fokus på evaluering, forældresamarbejde og udviklingsforstyrrelser i forhold til dannelse og tilpasning. "Vækstmodellen" (bilag 3) inddrages og vurderes i forhold til de udviklings- og læreplaner (bilag 4), der primært danner grundlag for den nuværende inklusion af specialbørn. Vækstmodellen er oplagt, da den åbner for en samtaleproces i et tværfagligt forum med fokus på den gode samtale og dannelsesidealet. Herefter diskuteres de førnævnte udfordringer og betydningen af det specialpædagogiske arbejde i forbindelse med inklusionen af specialeleverne til normalområdet. I diskussionen omkring evaluering inddrages Peter Ø. Andersen og Ejvind Hansen. Peter Ø. Andersen er spændende, da han gør opmærksom på, at der findes pædagogiske aspekter, som ikke er målbare og Ejvind Hansen er et godt supplement hertil, da hans fokus på "den tavse dømmekraft" ligger til baggrund herfor.

I forældresamarbejdet inddrages Pierre Bourdieu, da hans teori kan bruges i forståelsen af, hvordan samfundsmæssige strukturer kan være vigtige aspekter at forholde sig til, og hvordan vi agerer ud fra sociale baggrunde. I afsnittet omkring udviklingsforstyrrelser diskuteres elevens udviklingsopgaver ud fra Anne Vibeke Fleischer, som med fokus på relations- og ressourceorienteret pædagogik kommer med gode bud på redskaber til at skabe udvikling for den enkelte i undervisningen. Per Lorentzens tanker om samvær på

---

<sup>15</sup> Brinkmann og Tanggaard 2010 s. 48-50



## Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

elevens præmisser, Bo Hejlskovs bevidstgørelse omkring elevens belastningsfaktorer og Søren Hertz' syn på hele konteksten omkring eleven inddrages heri. Afsnittet forholder sig til en problematik omkring dannelse og tilpasning, hvor Kirkebæks syn på indre og ydre struktur i specialpædagogikken er med til at bevidstgøre os om det dilemma, læreren befinder sig i forbindelse med inklusion af specialelever. Selvsamme syn diskuteres i sidste afsnit ud fra Kirkebæk og Oettingen, hvor begreberne almægt og afmægt kommer til at danne grundlaget for lærerens position i det (special)pædagogiske arbejde i inklusionen.

Afslutningsvist konkluderes på Herning Kommunes forståelse af inklusion, hvordan inklusionsstrategien placerer sig i forhold til almenpædagogikken, og om inklusion kræver en speciel specialpædagogisk professionalitet.

Inklusion af specialelever i almenpædagogikken og lærerens rolle heri perspektiveres i forhold til diagnosticering af børn samt lærernes råd om hjælp hertil.

### **Begrebsafklaring:**

#### **Almen pædagogik:**

Almen pædagogik er ifølge Oettingen sin egen disciplin og faglighed, og den har sin egen berettigelse og begrundelse. Almen pædagogik beskæftiger sig med det almene - med spørgsmål, der opstår, når vi forholder os alment til vores pædagogiske eksistens og sameksistens. Den består af en antinomisk grundstruktur forstået således, at den indeholder modsætninger, som ikke skal løses, men som kræver konstant stillingtagen. Oettingen påpeger fire permanente og grundlæggende problemstillinger: pædagogikkens handlingsproblem, normproblem, institutionsproblem og erkendelsesproblem, hvor almenpædagogikken her ud fra kan forsøge at formulere en selvstændig grundtanke<sup>16</sup>.

#### **Specialpædagogik:**

Specialpædagogikkens overordnede mål er ifølge den norske håndbog fra 2004 "...at fremme gode lærings-, udviklings- og livsvilkår for børn, unge og voksne, der af forskellige årsager møder funktionshæmmende barrierer i deres udvikling, læring og livsudfoldelse"<sup>17</sup>. For at leve op til dette mål, mener Birgit Kirkebæk, at der skal tages afsæt i et

---

<sup>16</sup> Oettingen 2010 s. 11-16, 195-198

<sup>17</sup> Kirkebæk 2010 s. 19

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

dilemmaperspektiv, hvor det handler om at skabe en balance og reflektere over forskellige aspekter, således at man både ser individet i en sammenhæng "...mellem personlige begrænsninger i sociale forhold og påførte sociale restriktioner på grundlag af nedsættelsen af funktionsevnen"<sup>18</sup>. Specialpædagogik skal lægge vægt på viden om det specielle, men tage sit afsæt i det almene<sup>19</sup>.

## Forståelsesformer af den inkluderende tankegang:

### Rummelighedsbegrebets oprindelse:

På FN's verdenskonference om specialundervisning i Salamanca i Spanien i 1994 underskrev 92 lande en erklæring<sup>20</sup>, hvori begrebet "inclusive school" blev introduceret. Aase Holmgaard henviser i sin artikel til en engelsk uddannelsesforsker, Alan Dyson, som påviser, at der i erklæringen forefindes fire forskellige uddannelsesdiskurser - *en etisk, en politisk, en økonomisk og en pragmatisk diskurs*. Derved åbner Holmgaard op for, at begrebet inklusion kan anvendes i flere sammenhænge. Dyson diskuterer dog, hvorvidt det er muligt for diskurserne at skabe relationer i arbejdet frem mod den inkluderende skole.

Grunden hertil er, at de fire diskursers udgangspunkt, ræsonnement og målgruppe ikke er det samme. Den etiske og politiske diskurs er optaget af at definere, hvad den inkluderende skole er, hvor den pragmatiske og økonomiske diskurs er optaget af at definere, hvad den inkluderende skole kan<sup>21</sup>.

Salamancaerklæringens inklusionsbegreb ligestilles, i Susan Tetlers ph.d. afhandling fra 2000, med det danske begreb "rummelighed". Ifølge Aase Holmgaard er det problematisk, at Tetler i sin ph.d. afhandling "sammenblander" diskurser med forskelligt omdrejningspunkt i rumlighedsbegrebet, da der herved skabes et begreb, "hvis indhold og betydning er så tvetydigt, at det gør begrebet umuligt at anvende på en frugtbar og konstruktiv måde i såvel praktisk som teoretisk pædagogisk udviklingsarbejde"<sup>22</sup>. Og måske netop derfor kan det diskuteres, om der "nogensinde har eksisteret et begreb, som i den

---

<sup>18</sup> Kirkebæk 2010, s. 18

<sup>19</sup> Kirkebæk 2010 s. 214

<sup>20</sup> Salamanca erklæringen og handlingsprogrammet for specialundervisning. Undervisningsministeriet 1997

<sup>21</sup> Holmgaard 2004 s. 155-157

<sup>22</sup> Holmgaard 2004 s. 160

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

grad har præget debatten i den pædagogiske verden, som begrebet "rummelighed" gør det for tiden?"<sup>23</sup>

### Indkredsning af begreberne integration, rummelighed og inklusion:

I forbindelse med den inkluderende skole dukker begreberne integration, rummelighed og inklusion ofte op. Som skolepraksis-grundtype findes de ikke i ren form, og skematisk opstillet mister begreberne de nuancer og den dynamik, der naturligt opstår i skolen, hvor holdninger, strukturer, mennesker og ressourcer er i samspil med hinanden<sup>24</sup>.

I begrebet integration forenes det, der allerede findes i forvejen med noget nyt. Begrebet kan opdeles i kategorier, hvor *fysisk integration* primært handler om, hvor eleven er placeret og sekundært om, hvad eleven foretager sig og læringsudbyttet heraf. *Social integration* handler om elevens deltagelse i både undervisning og det sociale fællesskab, dvs., at der skabes samarbejds-mæssige og venskabelige relationer i klassen.

I begrebet rummelighed ligger der, at det er det normale, som rummer det specielle. Begrebet kan opdeles i kategorier, hvor *institutionel* rummelighed handler om, at de specielle elever må tilpasse sig en eksisterende praksis. Den *relationelle* rummelighed giver "plads til forskellighed" uden at relationen skaber holdningsmæssig eller handlingsmæssig forandring.

I begrebet inklusion ligger en oplevelse for eleven af at være en naturlig og værdifuld deltager af et fællesskab. Det *normale* og det *specielle* ophæves, og alle mennesker betragtes som unikke individer, men det anerkendes, at nogle er mere indsatskrævende end andre. Det er vigtigt at fastslå, at alle har ret til en uddannelse. Der findes social inklusion, hvor eleven oplever sig som en værdifuld og naturlig del af det person-relationelle fællesskab, og faglig inklusion, hvor eleven oplever sig som en værdifuld og naturlig bidragsyder i undervisningen. Inklusion er et kvalitativt og subjektivt fænomen, og når eleven oplever sig inkluderet, er eleven inkluderet.

---

<sup>23</sup> Holmgaard 2004 s. 154

<sup>24</sup> Alenkær s. 13

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

Inklusionen kan dog opdeles i 2 typer: Den ideologiske inklusion hvor *alle* er med, og den praktiske inklusion hvor en særlig og afgrænset målgruppe skal inkluderes<sup>25</sup>.

## Inklusionsdiskursen:

### Analyse af "Fremtidens skolevæsen i Herning Kommune":

Som nævnt indledningsvist er antallet af børn, der er visiteret til specialpædagogiske tilbud uden for skolernes normaltilbud, stigende. Folkeskoleloven bekendtgør, at undervisningen skal tilrettelægges, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger, og at kommunerne skal tilgodese de børn og unge "hvis udvikling stiller krav om en særlig hensyntagen eller støtte, der bedst kan opfyldes på specialskoler eller i specialklasser, eller for hvem undervisning kun kan gennemføres med støtte i den overvejende del af undervisningstiden"<sup>26</sup>.

Allerede i 2006 vedtog Herning Byråd i forbindelse med den sammenhængende børnepolitik følgende vision byggende på Salamancaerklæringen:

"Herning Kommune arbejder ud fra et værdisæt om rummelighed, kontinuitet og tværfaglighed. Det tilstræbes, at børn og unge med særlige behov på grund af handicap, sociale, emotionelle og faglige problemer rummes i dagtilbuddenes og skolernes normaltilbud. Rummeligheden skal understøttes gennem organiseringen af den tidligt forebyggende og tværfaglige indsats samt via omfordeling af ressourcer"<sup>27</sup>.

Ovennævnte hensigtserklæring var ikke tilstrækkelig til at bremse stigningen af visiteringer til specialpædagogiske tilbud, og derfor iværksættes som før nævnt et projekt "Knæk kurven". Analysearbejdet omkring dette projekt, omhandlende strukturtilpasninger - herunder en stigende inklusion af specialbørn mod normalområdet, kom frem til følgende initiativer:

1. Oprettelse af yderligere differentierede tilbud
2. Omfordeling af ressourcer
3. Der afsættes midler til øget holdddeling

---

<sup>25</sup> Alenkær s. 13-25

<sup>26</sup> Folkeskoleloven 2010

<sup>27</sup> Strukturanalysen s.2

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

4. Der afsættes midler til øget kompetenceudvikling (AKT)
5. Der igangsættes udviklingsprojekter i form af PALS og LP-metoderne på flest mulige skoler
6. PPR's udvikling mod at arbejde konsultativt og forebyggende styrkes

Ovenstående initiativer kom til at omhandle specialpædagogisk bistand på den enkelte skole, i kommunale specialklasser, som enkeltintegreret, i centerklasser på almindelige folkeskoler og specialsolen i kommunen<sup>28</sup>.

I forbindelse med visionen af 2006 blev Herning Kommunes forståelse af rummelighed fastlagt, men i strukturanalysen i 2007, hvor inklusion kommer i særligt fokus, gøres der i analysen opmærksom på, at der kan herske forvirring omkring anvendelse af begreberne rummelighed/inklusion. På trods af denne bevidstgørelse omkring begrebet inklusion er strukturanalysen alligevel ikke stringent omkring begrebet. Derudover er mange udsagn i analysen defineret som rummelighed, selvom de ifølge Alenkær bygger på hvert sit indhold. Følgende citater præciserer dette:

- "Rummelighed betyder, at et barn altid skal befinde sig i et udviklingsstøttende miljø, hvor det opfatter sig selv som en del af fællesskabet og opleves som en del af fællesskabet".  
Alenkær vurderer dette udsagn som værende "inklusion", da der heri som førnævnt ligger en oplevelse for eleven af at være en naturlig og værdifuld deltager af et fællesskab.
- "Rummelighed betyder, at børn/elever ikke bliver udskilt, men bliver i deres nære miljø - i det dagtilbud eller på den skole, hvor de er indskrevet".  
Alenkær vurderer dette udsagn som værende "fysisk integration", da der her primært handler om, hvor eleven er placeret.
- "Rummelighed kræver, at læringen er tilrettelagt, så alle tilgodeses".  
Alenkær vurderer dette udsagn som værende "faglig inklusion", da eleven her vil opleve sig som en værdifuld og naturlig bidrager i undervisningen.

---

<sup>28</sup> Strukturanalysen s. 1-2

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

Herning Kommune opfatter definitionen af rummelighed værende lig inklusion og anbefaler, at ordet "inklusion" anvendes fremover<sup>29</sup>. Denne definition behandles i afsnittet omkring forståelsen af inklusionsbegrebet ud fra strukturanalysen.

Dysons omtalte diskurser er interessante at bruge som analytiske optikker på initiativerne, da de identificerer perspektiver, der evt. blander sig med hinanden og derved kan skabe en tvetydighed.

Følgende afsnit viser, hvorvidt initiativerne i strukturanalysen er henholdsvis etisk, politisk, økonomisk og/eller pragmatisk funderet.

**Etisk diskurs:**

I den etiske diskurs skal alle børn have lige adgang til uddannelse og indflydelse på eget liv. Ethvert menneske skal have ret til at deltage aktivt i alle samfundets sociale og kulturelle sammenhænge. Barnet hører til i sit lokalområde og har ret til at blive undervist sammen med sine jævnaldrende kammerater i den lokale skole.

Den etiske diskurs har et ideal om en social retfærdig skole, om udvikling af demokrati og mangfoldighed og ser skolen som både et mikrokosmos af og et middel til at opnå det inklusive samfund.

Udgangspunktet for den etiske pædagogiske diskurs er, hvordan skolen bør være. Den har filosofiske og idealistiske omdrejningspunkter og baserer sig på værdier og principper<sup>30</sup>.

Nedenstående citater fra strukturanalysen peger i en etisk retning:

- "...der skal arbejdes på, at så mange børn som muligt - uanset handicap - skal have mulighed for at blive undervist så tæt på nærmiljøet som muligt"
- "Sikringen af at børn med særlige behov får et tilbud, der modsvarer deres muligheder"
- "Enkeltinklusion bør kun etableres, hvis der er en forventning om, at den pågældende elev vil kunne trives og udvikle sig som person og som en del af et fællesskab"
- "Tilgangen til eleven bør være ressourceorienteret og anerkendende"

<sup>29</sup> Strukturanalysen s. 7, Alenkær 2008 s. 13-26

<sup>30</sup> Holmgaard 2004, s. 154-160, Alenkær 2008, s. 39-42, NVIE 2007, s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

- "Der skal være vilje til at opnå og anvende den specialpædagogiske viden, der er nødvendig, for at tilgodese den enkeltinkluderede elevs særlige behov..."
- "At mindsteindgrebsprincippet opprioriteres"<sup>31</sup>

Citaterne baserer sig på nøgleord fra den etiske diskurs og fremtræder som:

- *Marginalisering*, herunder nærmiljø og mindsteindgrebsprincip
- *Uddannelse og indflydelse på eget liv*, herunder tilbud, der giver muligheder samt trivsel og udvikling i fællesskabet
- *Værdier*, der er ressourceorienteret og anerkendende samt opnåelse og anvendelse af viden<sup>32</sup>.

**Politisk diskurs:**

I den politiske diskurs ses den inkluderende skole som den vigtigste indsats mod nogle af de forhold, der truer samfundet med splittelse og utryghed. Diskursen omhandler temaer om samfundets sammenhængskraft og baserer sig på værdier og principper.

Den politiske diskurs har som den etiske diskurs et ideal om en social retfærdig skole, om udvikling af demokrati og mangfoldighed og ser skolen som både et mikrokosmos af og et middel til at opnå det inklusive samfund. Skolen skal åbne sig for mangfoldigheden, så børnene kan lære at omgås hinanden<sup>33</sup>.

Nedenstående citater fra strukturanalysen peger i en politisk retning:

- "For at opnå en vellykket enkeltinklusion er det nødvendigt, at tankegangen om inklusion er accepteret i hele systemet, - politisk, organisatorisk og ressourcemæssigt"
- "Den enkelte skole har et værdigrundlag, pædagogiske/faglige kompetencer og et ledelsesmæssigt engagement, der kan matche indsatsen for inklusion i normalundervisningen"
- "Skolernes samlede personale og ledelse, samt PPR og forvaltning arbejder efter

<sup>31</sup> Strukturanalysen s. 1-39

<sup>32</sup> Alenkær 2008 s. 40-41, Holmgaard 2004 s. 155-160, NVIE 2007 s. 14

<sup>33</sup> Holmgaard 2004, s. 154-160, Alenkær 2008, s. 39-42, NVIE 2007, s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

samme værdigrundlag, hvor den anerkendende tilgang til eleverne og konstruktivistiske læringsopfattelse er bærende"<sup>34</sup>

Citaterne baserer sig på nøgleord fra den politiske diskurs og fremtræder som:

- *Principper og mangfoldighed*, herunder accept i systemet, fælles værdigrundlag, samt det at kunne matche inklusion<sup>35</sup>.

**Økonomisk diskurs:**

Den økonomiske diskurs påpeger, at hele uddannelsessystemets effektivitet og ressourceudnyttelse bygger på den inklusive skole. Den undersøger, hvordan der opnås mest kvalitet for pengene, og den retter sin opmærksomhed på børn med særlige undervisningsmæssige behov. Børn for hvilke, den almindelige undervisning ikke har været specialiseret nok til at kunne tilbyde gode læringsmuligheder.

Diskursen er optaget af, hvordan de samfundsmæssige indsatser kommer til udtryk, og hvordan de kan dokumenteres f.eks., hvordan inkluderende processer kan give besparelser på specialundervisningsområdet.

Den økonomiske diskurs bygger på nytte- eller ressourceprincippet, hvor effektivitet er omdrejningspunktet<sup>36</sup>.

Nedenstående citater fra strukturanalysen peger i en økonomisk retning:

- "Ligeledes skal strukturen understøtte intentionerne om, at børn, der visiteres til tilbud udenfor den almindelige klasse, senere kan revisiteres til mindre indgribende tilbud"
- "Arbejdsgruppens forslag skal være med til at bremse udgiftsstigningen til børn med særlige behov, hvilket betyder at modellerne ikke i sig selv ikke må være udgiftsforøgende"
- "Det er uholdbart og vanskeligt konstant at finde friske penge.....iværksættes de anbefalede initiativer, der over en årrække forventes at knække udgiftsstigningen på området"

<sup>34</sup> Strukturanalysen 1-39

<sup>35</sup> Alenkær 2008 s. 40-41, Holmgaard 2004 s. 155-160, NVIE 2007 s. 14

<sup>36</sup> Holmgaard 2004, s. 154-160, Alenkær 2008, s. 39-42, NVIE 2007, s. 14



Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

- "Herning Kommune har således en ambition om at knække kurver....Til det formål er der afsat netto yderligere ca. 14 mio. kr. over de kommende år. Beløbet skal anvendes til en investering i fremtiden"
- "Med de afsatte beløb mener budgetforligsparterne, at der nu er afsat det nødvendige og tilstrækkelige beløb til området. Det indebærer, at der skal være et forstærket fokus på rammestyring og rammeoverholdelse på specialundervisningsområdet, idet økonomisk rammestyring som styringsprincip dels kan bidrage til at bremse udgiftsvæksten, dels at motivere til en mere rummelig almenundervisning"<sup>37</sup>

Citaterne baserer sig på nøgleord fra den økonomiske diskurs og fremtræder som:

- *Kvalitet for pengene*, herunder investering i fremtiden
- *Effektivitet og ressourceudnyttelse*, herunder anbefalede initiativer
- *Dokumentation*, herunder rammestyring og rammeoverholdelse
- *Besparelser*, herunder mindre indgribende tilbud og ikke udgiftsforøgende modeller<sup>38</sup>

**Pragmatisk diskurs:**

Den pragmatiske diskurs ser den inkluderende skole som den mest effektive fremgangsmåde, når målet er en ordentlig uddannelse til alle børn. Den arbejder med en række spørgsmål omkring, hvordan der opnås mest kvalitet for pengene.

Udgangspunktet for en pragmatisk pædagogisk diskurs omhandler, hvad skolen kan. Den har empiriske og målbare omdrejningspunkter. Den har afhjælpning af læringsvanskeligheder som målsætning. For at intentionerne bedst muligt kan udføres i praksis og give rum for oplevelsen at være inkluderet, retter diskursen sit fokus mod udvikling af strategier, metoder og procedurer.

Den pragmatiske diskurs bygger som den økonomiske diskurs på et nytte- eller ressourceprincip med effektivitet som det centrale<sup>39</sup>.

Nedenstående citater fra strukturanalysen peger i en pragmatisk retning:

<sup>37</sup> Strukturanalysen s. 1-39

<sup>38</sup> Alenkær 2008 s. 40-41, Holmgaard 2004 s. 155-160, NVIE 2007 s. 14

<sup>39</sup> Holmgaard 2004, s. 154-160, Alenkær 2008, s. 39-42, NVIE 2007, s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

- "Rummeligheden skal understøttes gennem organiseringen af den tidligt forebyggende og tværfaglige indsats samt via omfordeling af ressourcer"
- "...der afsættes midler til øget hold-delning, afsættes midler til øget kompetenceudvikling (AKT), igangsættes udviklingsprojekter i form af PALS og LP-metoderne på flest mulige skoler"
- "At undervisning af børn med særlige behov er en særlig form for undervisning, som kræver særlige kvalifikationer og kompetencer hos lærerne"
- "For at kunne udvikle de særlige kompetencer bedst muligt i personalegruppen, er det påkrævet, at det faglige forum for specialklassepersonalet på skolen har en vis størrelse - til gensidig inspiration, uddannelse, kollegial sparring m.v."
- "Organisering og struktur tilpasses de aktuelle elevgrupper, og at en differentiering af tilbud indgår i modellen"
- "Det anbefales at der løbende sker en vurdering af denne specialundervisningsform, som indebærer at flere elever forbliver i egen klasse på distriktsskolen"<sup>40</sup>

Citaterne baserer sig på nøgleord fra den pragmatiske diskurs og fremtræder som:

- *Udvikling af strategier, metoder og procedurer*, herunder AKT, PALS og LP, organisering, struktur og differentiering, inspiration, uddannelse og sparring samt omfordeling af ressourcer
- *De bedste læringsresultater i forbindelse med uddannelse*, herunder vurdering af undervisningsform samt kvalifikationer og kompetencer<sup>41</sup>

### **Forståelse af inklusionsbegrebet ud fra strukturanalysen:**

Ovenstående analyse af initiativerne i strukturanalysen viser, at Dysons fire diskurser alle er repræsenteret. En gennemgang af hele strukturanalysen synliggør en jævn fordeling af diskurserne, forstået således, at de hver især næsten "fylder" lige meget og i flere afsnit optræder mange gange. Gennemgangen viser også, at der flere steder i samme sætning ses "blandede diskurser". Nedenstående citater illustrerer dette:

---

<sup>40</sup> Strukturanalysen s. 1-39

<sup>41</sup> Alenkær 2008 s. 40-41, Holmgaard 2004 s. 155-160, NVIE 2007 s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

- "Derfor iværksatte Herning Kommune i 2007 et analysearbejde, der skulle komme med forslag til hvordan denne stigning i udgifterne til elever i specialpædagogiske tilbud kunne brydes, uden at kvaliteten i de specialpædagogiske tilbud faldt. I daglig tale omtales udfordringen: "At knække kurven".
- "Strukturen skal understøtte intentionerne om, at tilbuddene bliver så differentierede pædagogisk og økonomisk som muligt, så flest mulige børn skal tilgodeses så tæt på nærmiljøet som muligt (større rummelighed). Ligeledes skal strukturen understøtte intentionerne om, at børn, der visiteres til tilbud udenfor den almindelige klasse, senere kan revisiteres til mindre indgribende tilbud".
- "Enkeltinklusion bør kun etableres, hvis der er en forventning om, at den pågældende elev vil kunne trives og udvikle sig som person og som del af et fællesskab"<sup>42</sup>.

Som nævnt viser gennemgangen af strukturanalysen, at diskurserne optræder sammen og flere steder også sammenblandes, som eksemplerne ovenfor illustrerer. Eksempelvis nævnes både den etiske og økonomiske diskurs i én sætning med begreber som *nærmiljø* og *mindre indgribende tilbud*, den pragmatiske og den økonomiske diskurs nævnes i én sætning med begreber som *kvalitet* og *udgiftsformindskning*. Sidst ses en sætning indeholdende ord som *trives*, *udvikles* og *fællesskab*, hvor det kan være svært at skelne mellem den etiske og den politiske diskurs. Vendes der tilbage til Holmgaards holdning til anvendelsen af inklusionsbegrebet, er det problematisk, at diskurserne sammenblandes, da begrebet på den måde bliver diffust. Økonomisk styring, pædagogik, etik og politik beskrives under et og resulterer i en sammenblanding af, hvad inklusion er, og hvad inklusion kan.

Når begrebet inklusion ikke er placeret i en bestemt diskurs og ikke er tydelig redegjort for i hver sin diskurs, så vil "basisværdier som ligeværd, demokrati og respekt for forskellighed synes at drukne i interesse modsætninger og -kampe, som i højere grad handler om stram økonomisk styring contra pædagogik"<sup>43</sup>. Inklusionsbegrebet kommer herved til at bevæge sig i et spændingsfelt mellem fire poler - i et paradoks mellem idealverden (intentionerne)

---

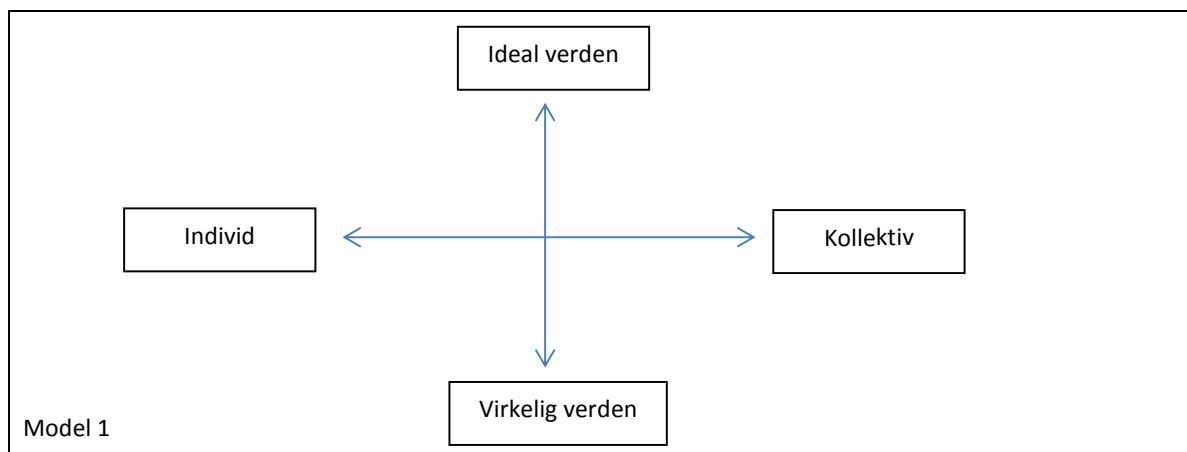
<sup>42</sup> Strukturanalysen s. 1-39

<sup>43</sup> Alenkær 2008 s. 42

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

og virkelig verden (praksis) samt mellem individ (hensyn til den enkelte elevs behov og interesser) og kollektiv (hensynet til den samlede klasses udviklingsmuligheder)<sup>44</sup>.

Se model nedenfor<sup>45</sup>.



På samme måde som inklusionsbegrebet ikke er placeret i en bestemt diskurs, viser analysen af Herning Kommunes rummelighedsbegreb, at der ikke findes en tydelig differentiering mellem begreberne inklusion og integration, som bevirker, at begrebet inklusion forplumres og bliver svært at afgrænse.

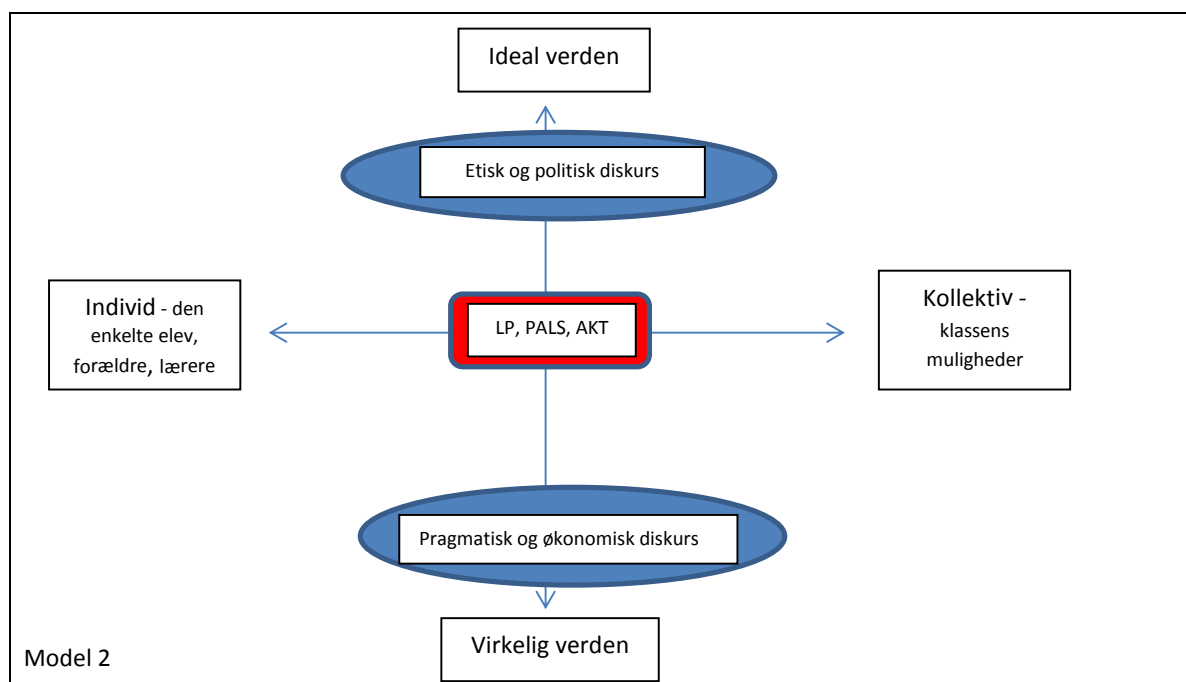
Analysearbejdet belyser, at inklusion er et komplekst begreb, som ikke har et fast ståsted, og som har vist sig svært at definere. Årsagen hertil kan findes i modellen nedenfor inspireret af model 1.

---

<sup>44</sup> Alenkær 2008 s. 40-42

<sup>45</sup> Alenkær 2008 s. 42

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"



Modellen viser, hvilket krydspres, inklusionsbegrebet befinder sig i. På den ene side idealverden med gode politiske intentioner, hvor den etiske og politiske diskurs får lov at udfolde sig. På den anden siden den virkelige verden, hvor økonomien spiller en rolle, og hvor der er en praksis, der kan have svært ved at leve op til idealverden. Udover et spændingsfelt mellem idealverden og virkelig verden, består krydspreset også mellem et individ og et kollektiv perspektiv, hvor individperspektivet tager hensyn til den enkelte, hvor både forældre, lærere og ledelse kommer i spil. På den anden side et kollektivt perspektiv, hvor især skolerne har et ansvar for at få udviklet klassernes muligheder.

Samlet set er der mange forskellige interessefeltter at tage hensyn til, og Herning Kommune har i strukturanalysen forsøgt at skabe en balance omkring midteraksen med tiltagene AKT, LP og PALS som løsning på at bremse stigningen af visiteringer til specialpædagogiske tilbud og få inkluderet flere børn. Tiltag, der via de fire diskurser, udsender en signalværdi til omverdenen om, at der fra politisk side er velvilje til at koste penge på projekter, der er evidensbaserede og gennem bl.a. uddannelse og sparring er med til at skabe de bedste læringsforudsætninger og hermed give det enkelte barn ret til at deltage aktivt i skolens/samfundets sociale og kulturelle sammenhænge. På denne måde "godtgør" Herning Kommune begrebet inklusion overfor skolerne, og samtidigt kan de evidensbaserede

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

projekter anvendes til at opnå kravene fra det statslige niveau om at reducere udgifterne på specialområdet.

Herning Kommunes valg af bl.a. LP som inklusionsstrategi i forbindelse med at bremse udgiftsstigningen til specialtilbud medfører en række generelle overvejelser omkring inddragelse af koncepter i almenpædagogikken. Overvejelser, der er relevante at vurdere, inden det specialpædagogiske felt med dets kompleksitet, viden og specielle faglige etik sættes i spil, da evidensbasering (som LP fremhæver sig ved) ifølge Hjort kan kritiseres for at være reducerende, idet den forsøger at isolere få faktorer, som i virkeligheden altid vil optræde i komplekse og kontingente sammenhænge<sup>46</sup>. I så fald vil LP som inklusionsstrategi risikere at forenkle dannelsesidealet i udviklingen af specialeleverne. Vi vil i det følgende diskutere LP i almenpædagogikken og vurdere følgerne heraf.

## Diskussion:

### LP i almenpædagogikken:

Med Oettingens forståelse for almenpædagogikken - bestående af det paradoksale og ubestemmelige vil der med et tiltag som LP opstå dilemmaer, som vil/burde medføre en række overvejelser i den pædagogiske praksis og, som får betydning for almenpædagogikken.

Disse overvejelser giver anledning til følgende spørgsmål:

- Hvilke udfordringer opstår der, når et tiltag som LP ”trækkes” ned over almenpædagogikken med Oettingen som forståelsesramme?

Ud fra Oettingens fire grundlæggende antinomier ses nedenstående en model med de nøglebegreber, som vi har valgt at tematisere:

<b>Handlingsproblem:</b>	<b>Normproblem:</b>
Hvad vil det sige at handle pædagogisk? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Læringssyn</li> </ul>	Hvilke værdifulde normer gælder det om at formidle videre? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dannelse</li> </ul>

<sup>46</sup> Hjort 2005 s. 131-132

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

<b>Erkendelsesproblem:</b>	<b>Institutionsproblem:</b>
Hvilken pædagogisk viden råder professionelle over - pædagogikkens refleksionsgrundlag? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Den pædagogiske takt - den pædagogiske difference mellem teori og praksis</li> </ul>	Hvad kendetegner pædagogiske institutioner? <ul style="list-style-type: none"> <li>• Skolen som en særlig institutionel kontekst for pædagogiske processer<sup>47</sup></li> </ul>

Nedenstående uddybes nøglebegreberne fra modellens fire antinomier, og LP forholdes hertil. Herved åbnes op for problematikker, der diskuteres i det efterfølgende afsnit.

1: Almenpædagogikkens handlingsproblem beskæftiger sig med, hvilke handlinger der kendetegner den pædagogiske praksis og læringsprocessen samt hvilket læringssyn, der ligger bag. Udfordringen omkring LP og handlingsproblemet består i, at LP bygger på to hoveddele, en analysedel samt en strategi- og tiltagsdel, som loyalt skal følges, og at den skal anvendes systematisk over et længere tidsrum i samarbejde med de andre lærere i teamet. Bruges konceptet slavisk, kan det være problematisk, hvis læreren kommer til at orientere sine handlinger derefter og vurdere dem på baggrund af de forståelser, konceptet fordrer. Konceptet sætter sit præg på de beskrivelser, der bliver gjort af barnet i forhold til udvikling og pædagogisk arbejde, og det får konsekvenser for, hvordan barnet bliver mødt. Forholdet reduceres, da relationsarbejdet kommer til at bygge på en helt anden videnslogik end det læringssyn og den pædagogiske praksis, som læreren repræsenterer, og herved mistes subjekt-subjekt forholdet med det unikke og partikulære<sup>48</sup>.

2: I almenpædagogikkens normproblem berøres de værdifulde normer, der skal formidles, og de pædagogiske idealer og standarder, der kan ligge til grund herfor. Overvejelser, der er væsentlige, da pædagogikken ikke kun oplyser om en virkelighed, men også ændrer og forandrer denne virkelighed - pædagogikken skal ses i et dannelsesperspektiv. Udfordringen omkring LP og normproblemet består i, at LP på forhånd har indført centrale mål for normer og værdier, som skal danne udgangspunkt for en senere måling af en positiv udvikling her

<sup>47</sup> Oettingen 2010

<sup>48</sup> Oettingen 2010 s. 19-59, Nordahl 2009 s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

indenfor. En positiv udvikling, der ifølge LP, skaber større fagligt udbytte for alle elever i skolen, relativt øget selvværd i forhold til skolearbejde for alle elever i skolen samt mindsket udskilning af elever fra den almindelige undervisning<sup>49</sup>. Problematikken kan bestå i, at de normer og værdier, der "godtgør" de positive resultater, som analyserne viser, kun er en lille del af det dannesperspektiv, som læreren gennem værdispørgsmål og etiske overvejelser skal formidle. En anden del af dannesperspektivet er umålbart, da begrebet er så implicit, at det ikke kan sættes i skema, og forsøget på at kvantificere noget så komplekst som normer og værdier resulterer i stedet i en reduktion af dannesdimensionen<sup>50</sup>.

3: Almenpædagogikkens erkendelsesproblem retter sig mod pædagogikkens vidensgrundlag. En viden, der for læreren fordrer til evig refleksion omkring placeringen af viden som en teori *over* praksis og en teori *i* praksis. En viden, der for læreren, også kan bruges til kritisk at vurdere en erfaret praksis og til at foregribe en mulig praksis - "den pædagogiske takt". Hvad, der anvendes i praksis, bestemmes ikke af teorien, men af den, der benytter sig af teorien. Læreren er selv ansvarlig for sin handling og kan "ikke bare gøre sig til slave af en pædagogisk teori. Uanset hvor evident den måtte være"<sup>51</sup>. Udfordringen omkring LP og erkendelsesproblemet består i, at LP bygger på en pædagogisk analysemodel baseret på forskningsresultater, som, hvis modellen anvendes over tid, ifølge LP viser, at læringsmiljøet i skolen og elevernes sociale og faglige læringsudbytte bliver bedre. En analysemodel, der bygger på systemteorien som overordnet forståelsesmodel. Herved kan der opstå et problem omkring det pædagogiske arbejde, der "tilbydes" legitimitet på baggrund af et systematisk, dokumenteret og evidensbaseret grundlag på bekostning af den enkeltes refleksion over valg af teori til brug i praksis<sup>52</sup>.

4: I almenpædagogikkens institutionsproblem ses skolen som en særlig institutionel kontekst, hvor den enkelte skoles kultur, værdier, normer, indhold samt lærerne, eleverne, forældrene og relationerne imellem er bundet til denne. Lærerne handler og virker *i skolen*, og pædagogikkens handlings- og normproblem knytter an til skolens særegne kultur. Når LP "trækkes" ned over institutionsproblemet opstår udfordringer, da LP bygger på systematisk arbejde af lærere og skoleledere og ikke mindst loyalitet over for arbejdsprincipperne i

<sup>49</sup> Hansen og Nordahl, 2009 s. 7

<sup>50</sup> Hansen og Nordahl, 2009 s. 7 + 36-44, Oettingen 2010 s. 61-111

<sup>51</sup> Oettingen 2010 s. 184

<sup>52</sup> Oettingen 2010 s. 147-193, Hansen og Nordahl 2009 s. 7-12



## Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

modellen. Der lægges vægt på, at lærerne skal have fokus på interaktionen mellem eleven og omgivelserne og sammen med dette også se kritisk på egen undervisning og klasseledelse, og det gælder hele tiden om at have en ambition om at finde ud af, hvad der virker hvor og hvorfor. LP kræver et godt samarbejde og et fællesskab om skolens værdier og pædagogik. Her skal alle aktører i skolens arbejde være med, og PPR kan fokusere på at give råd og vejledning. Problemet kan bestå i, at LP tilbyder skolen et fælles sprog og en fælles begrebsverden at tænke pædagogisk med, og herved underkendes den enkelte skoles særegne kultur. Ensretningen risikerer at medføre en kunstig omgang med ord og begreber og fjerne den mangfoldighed og det liv, der gør skolen unik. Dette ses endvidere i konceptualiserede pædagogiske processer, hvor der ofte følger en implicit normativitet og handleanvisninger med, der kan kvalificere den pædagogiske handling<sup>53</sup>.

### LP i praksis:

Ovenstående udfordringer og problematikker i forbindelse med konceptet LP i almenpædagogikken illustreres i et skema nedenfor, hvor problemfelterne sættes i spil i praksis i forbindelse med en observation af et LP-møde på vores skole. Det er dog kun tre ud af de fire antinomier, der fremtræder i selve observationen. Observationsresultaterne er omfattende, og vi vælger derfor kun at fremvise de sekvenser, der netop sætter fokus på nogle af problemfelterne. Vi er opmærksomme på, at der allerede ligger en fortolkning i observationsbeskrivelsen og at vi derved ikke er "tro" mod fænomenologiens tanke om, at "Fænomenologien er et forsøg på direkte oplevelsesbeskrivelse uden nogen overvejelser om oprindelsen eller årsagen til en given oplevelse"<sup>54</sup>. I skemaet analyserer vi sekvenserne ud fra nøgleord hentet fra Oettingens forståelse af almenpædagogikken og LP's principper.

### Observationen:

Vi overværer et LP-møde mellem 8 af skolens lærere. LP-teamet består af lærere sammensat på tværs af årgange og specialafdelingen. På mødet drøftes en elev, Bo, som har så meget indre uro, at det forstyrrer klassen i timerne. Han kan f.eks. have svært ved at skulle hente noget i en time uden at skulle forbi andre og snakke. Bo er meget impulsstyret og er svær at "hente" tilbage igen til undervisningen, når der er noget andet, der optager ham.

---

<sup>53</sup> Oettingen 2010 s. 113-145, Hansen og Nordahl 2009 s. 7-12

<sup>54</sup> Månsson 2003, s 129

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

Lærer 1: Læreren med Bo

Lærer 2-8: Resten af LP-teamet

**Observation:**

<b>Uddrag af observationssekvenser</b>	Lærer 2 kommer med et tiltag til en af de opretholdende faktorer. I de situationer, hvor eleven spontant kravler ned på gulvet, skal læreren prøve at ignorere det, fortsætte sin undervisning og vurdere, hvad der sker. Lærer 1 rynker panden og siger: ”Jaaa...jeg ved ikke rigtigt”. Lærer 3 siger ”Det må du ikke tage stilling til endnu ifølge modellen. Vi laver flere tiltag, og så må vi vælge ud, så du kan afprøve nogle”.
<b>Analyse og fortolkning af <u>handlingsproblemet</u></b>	Nøgleord: -Slavisk forfølgelsen af LP-analysemodellen -Læringssyn
	Når analysemodellen skal følges slavisk, har hele LP-teamet mulighed for at komme med tiltag, hvorefter alle skal blive enige om, hvilke tiltag, der skal sættes i gang, og herefter er det lærer 1's ansvar at sætte disse i værk. Problemet kan bestå i, at tiltagene repræsenterer teamets forskellige læringssyn, og der risikeres, at tiltagene strider i mod lærer 1's eget læringssyn p.g.a. en anden videnslogik, og derved mistes subjekt-subjekt forholdet med det unikke og partikulære.

<b>Uddrag af observationssekvenser</b>	Lærer 3 spørger lærer 1 til, hvad eleven godt kan lide at sidde med. Lærer 1 svarer, at eleven er glad for sin nintendo og siger, det er det eneste, der kan skabe ro på ham i klassen. Lærer 4 griner og siger: ”Vi laver det til et tiltag. Så bliver kommunen også glad - hvis I ser på side 13 i bogen, kan vi nu krydse reducere af adfærdsproblemer og ændring af u hensigtsmæssige læringsmiljøer af”.
<b>Analyse og fortolkning af <u>normproblemet</u></b>	Nøgleord: -Værdifulde normer -Dannelsesperspektiv -Centrale mål for normer og værdier
	Når lærer 4 ironisk kommenterer, at problemet nu er løst, og kommunen er tilfreds, så ”rammes” det centrale i hele dannelsesperspektivet, da dannelsen ikke kun handler om at kunne sidde stille og lade resten af klassen få læringsro, selvom LP's målinger nu vil vise en positiv udvikling. Dannelsesdimensionen bliver reduceret, og situationen omkring eleven kommer til at bære præg af tilpasning fremfor dannelse.

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

<b>Uddrag af observationssekvenser</b>	Lærer 8, som er LP-tovholder, fortæller at ledelsen har bedt om at få diskuteret, hvorvidt LP er blevet implementeret på skolen, om lærerværelset summer af ”LP-begreber”, og hvorvidt begreberne bliver anvendt i de enkelte teams på skolen. Lærer 7 siger, at opstarten var lidt overdrevet med brug af LP-begreber, og at folk nu ikke kan huske begreberne og deres betydning. Lærer 7 siger også, at den almindelige snak på lærerværelset er i højere kurs.
<b>Analyse og fortolkning af <u>institutionsproblemet</u></b>	Nøgleord: -Skolens særegne kultur -LP tilbyder et fælles sprog og en fælles begrebsverden
	Når ledelsen ønsker at få diskuteret implementeringen af LP på skolen, er det for at vurdere i hvor høj grad, den enkelte lærer har taget principperne til sig og følger det samlede koncept. Lærer 7’s reaktion herpå viser, at der ikke ønskes en kunstig omgang med ord og begreber, men i stedet søger den mangfoldighed og det liv, der kendetegner den enkelte skoles særegne kultur.

Ovenstående har vi åbnet op for nogle problematikker i forhold til LP og almenpædagogikken, der viser, at ideen med at ”trække” et koncept ned over en skole er kompliceret. Dette hænger for os sammen med, at lærerrollen er så individuel og kompleks, at ideen om at indføre et fælles system som LP kan være problematisk. Dette kan begrundes i, at empirisk videnskab ifølge Hjort indebærer en ”abstraktions- eller distanceringsproces - en systematisk anvendelse af metoder og teorier mhp. at konstruere, fortolke og forklare symbolske repræsentanter for forskellige former for konkret praksis...”<sup>55</sup>, som sætter spørgsmålstegn ved, hvor de professionelles individuelle oplevelser er blevet af. En videnskab, der med sin evidensbaserings ikke blot stiller spørgsmålstegn, men også underkender nye kreative ideudkast og handleforslag, fordi de endnu ikke er afprøvet<sup>56</sup>. Hermed tages afstand fra, at pædagogiske handlinger er risiko handlinger, der skaber usikkerhed og kontingens og ikke kan levere sikker viden. På den måde reduceres lærerens reflekterende omgang med pædagogikken. I den forbindelse taler Oettingen om begrebet paradoksale teknologier, hvor den sikre viden er afløst af et orienteringskort, der ikke garanterer, men kun sandsynliggør succes<sup>57</sup>.

<sup>55</sup> Hjort 2005 s. 128

<sup>56</sup> Hjort 2005 s. 133-134

<sup>57</sup> Oettingen 2010 s. 38-41

## Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

Endvidere finder vi det problematisk at indføre et fælles system som LP, da LP's evalueringresultater ud fra kortlægningsundersøgelser tolkes alt efter, hvorvidt implementeringen af principperne er opfyldt. En tolkning, der bygger på, at de skoler, der har de dårligste resultater, ikke har opfyldt principperne for implementeringen af LP tilstrækkeligt<sup>58</sup>. Herved kommer skolen ifølge Oettingen til at ses som en pædagogisk institution i en ligegyldig indpakning, hvor den særlige institutionelle kontekst ikke får betydning<sup>59</sup>.

Ovenstående synspunkter er med til at forklare os, hvorfor LP ikke har vist sig at fungere efter hensigten på vores skole i almenpædagogikken, og vi ser derfor heller ikke LP som en dækkende og holdbar inklusionsstrategi på skolen i fremtiden. Herning Kommune er dog også åben overfor, at skolerne selv definerer sin "egen pædagogik" i forhold til at "knække kurven" og få inkluderet flere specialbørn, når vores skole er ude af den periode med LP, som skolen har bundet sig til.

### **Inklusion og den specialpædagogiske praksis:**

Når specialeleverne forsøges inkluderet i normalklassen, ser vi almenpædagogikken stå med en række udfordringer, da specialpædagogikken for os at se handler om mere end faglig og social kompetence, men også om en speciel faglig etik og pædagogisk holdning.

Derfor vil det være relevant at diskutere:

- Hvordan ser vi det specialpædagogiske arbejde omkring udviklingen af den enkelte elev med udviklingsforstyrrelser inkluderet i almenpædagogikken?

Med udgangspunkt i model 2 vil vi se på individperspektivets behov i *den virkelige verden*. Når vi vælger at undlade *idealverden*, skyldes det, at den ideologiske inklusion ifølge Alenkær og Herning Kommune er utopi. En utopi, da ethvert barn, der tilhører skolens distrikt hermed skulle tilbydes deltagelse i skolens sociale og faglige fællesskaber og opleve sig selv som en naturlig og værdifuld deltager af et fællesskab. En oplevelse, der kan være svær at opnå for den enkelte specialelev, da mange af disse elever er et helt andet sted i livet og ikke magter den almindelige klasses fællesskab. Dette illustreres også i

---

<sup>58</sup> Hansen og Nordahl 2009 s. 45

<sup>59</sup> Oettingen 2010 s. 117

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

strukturanalysen, hvor de svagest fungerende elever bibeholdes i den vidtgående specialundervisning. Hermed bliver det de bedst fungerende elever fra den vidtgående specialundervisning, der skal inkluderes i normalklasser.

Inklusion af specialelever i almenpædagogikken kræver for os at se en særlig viden og forståelse af eleverne, da deres særegne personligheder gør dem både unikke og sårbare. Mange områder indenfor det specialpædagogiske felt har betydning for den enkelte elevs lærings-, udviklings- og livsvilkår, og det tværfaglige samarbejde med samarbejdspartnere som forældre, speciallærere, konsulenter, AKT-lærere m.m. spiller generelt en stor rolle. Netop tre områder finder vi centrale i inklusionen:

1. Evaluering
2. Forældresamarbejde
3. Udviklingsforstyrrelser - dannelse eller tilpasning?

Ad. 1. I forbindelse med projekt "Knæk kurven" har konsulenterne fra PPR fået til job i samarbejde med skolerne at finde x-antal elever, der kan inkluderes i mindre indgribende tilbud (bilag 1). Udvælgelsen af elever har indtil videre baseret sig på de udviklings- og læringsplaner, som Herning Kommune har udfærdiget som evalueringsværktøj af den enkelte elev, og som udarbejdes en gang årligt. Planer som bygger på kompetencer og potentialer, der er så konkrete, at de er målbare. Dette ser vi som et problem, da evalueringen kun kommer til at omhandle den del af elevens dannelse, der kan måles. Ifølge Peter Ø. Andersen er mange pædagogiske aspekter ikke målbare og vedrører ikke direkte de pædagogiske lærerplaner og kan derfor heller ikke beskrives<sup>60</sup>. Ejvind Hansen forklarer ovenstående ved, at det kan være svært at redegøre for, hvilke teoretiske ressourcer, der trækkes på, da en sådan eksplicitering vil kræve, at "dømmekraften", som er implicit og tavs, føres ind på sprogets domæne, hvor det vil være nødvendigt at overføre sproget til det generelle niveau. Livet er mangfoldigt og kan ikke skriftligt beskrives på generelle formler, da dette indeholder mange relevante aspekter, som der skal tages stilling til. En stillingstagen, der kræver et fokus på visse aspekter og en nedtoning af andre, og som ligger implicit i "dømmekraften"<sup>61</sup>. Beskrivelserne i udviklings- og læringsplanerne reducerer

---

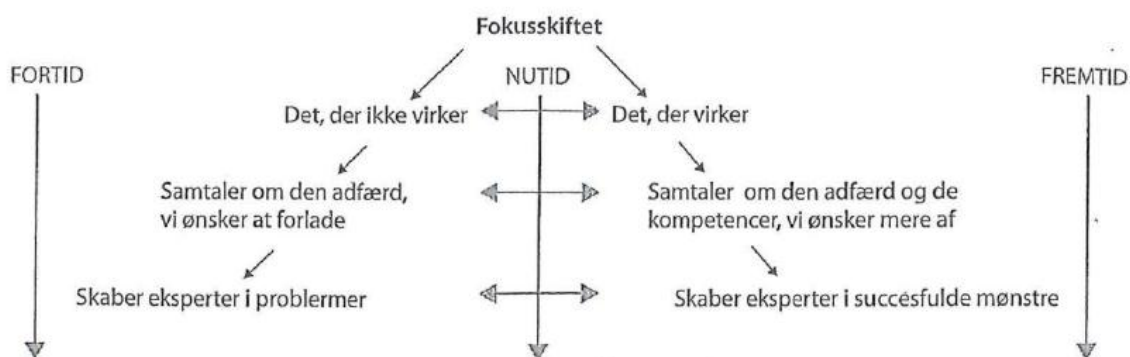
<sup>60</sup> Ø. Andersen 2009 s. 67

<sup>61</sup> Hansen 2006 s. 79-80 + 83

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

herved synet på eleven, og kommunens inklusionsgrundlag kan risikere at ligge noget fra den "virkelighed", som eleven befinder sig i. Et alternativ til planerne i den fremtidige inklusion kunne være netværksmøder, hvor netværket omkring eleven mødes flere gange i året for at diskutere elevens udvikling og læring. Netværket får herved en større rolle i samarbejdet og giver et bredere helhedsbillede af eleven. Samtidigt får konsulenterne i inklusionsprocessen mulighed for løbende at følge elevernes udvikling, der ofte afviger fra normalelever ved ikke at have en lineær udvikling - uddybes under udviklingsforstyrrelser. En mulig model til netværksmøderne kunne være "Vækstmodellen", da den åbner for en samtaleproces i et tværfagligt forum med fokus på den gode samtale og dannelsesidealet indeholdende følelser, stemninger og beskrivelser m.m., som ikke har fundet plads i udviklings- og læringsplanerne. Læringssynet i vækstmodellen bygger på et fokusskift fra problem til succesfulde mønstre, hvilket vi finder grundlæggende i vores arbejde med specialelever. Se nedenstående model 3:

**Figur: Fokusskiftet med tidsfaktoren**



*Hvis der har været destruktiv eller negativ adfærd i fortiden, kan man ved at spørge til den konstruktive og positive fremtid skabe den i nutiden.*

Med fokus på det, der virker og elevens nærmeste udviklingszone (ZNU), får vi skabt et læringsmiljø præget af anerkendelse, omsorg og den gode relation, hvor vi orienterer os efter udviklingsmulighederne.

Ad. 2. Læreren skal være indstillet på, at det ordinære samarbejde med forældrene, som praktiseres i almenpædagogikken, bliver til et udvidet samarbejde, når det handler om

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

inklusion af specialbørn. Mange forældre er igennem en erkendelsesproces omkring det at have et specialbarn, som kan vare lang tid op gennem skoleforløbet, og forældrene har ofte bekymringer omkring deres børn. Forældregruppen er spredt over et bredt spektrum, men en større gruppe har svært ved at udfylde forældrerollen. Den manglende forældregruppe er for os at se, når forældre udnytter de ressourcer, de har, men ikke er i besiddelse af den forældregruppe, der skal til for at guide, vejlede, rådgive og hjælpe deres børn. Læreren kommer herved til at løse nogle af de opgaver, som forældre med andre forudsætninger kunne have løst. Læreren "træder" ind i familiens private sfære og for at varetage barnets tarv, vejledes familien f.eks. omkring dagligdagens struktur, kost, tøjvalg, sengetider, fritidsaktiviteter m.m. Overvejelser, der er af etisk karakter, da læreren er "bedrevidende" og er med til at definere, hvad der er vigtigt for barnet og overvejelser, der er af etisk karakter, da læreren er nødt til at opnå en forståelse af forældrenes situation i samfundet. Pierre Bourdieus teori om kapital og felter kan være med til at skabe denne forståelse. Bourdieus vigtigste begreber er habitus, felt og kapital, som tilsammen kan redegøre for en helhed af sociale relationer. Habitus er en blanding af viden, oplevelser, stemninger m.m., som får et menneske til at træffe et valg frem for et andet - ubevidst. En disposition til at kunne handle på en bestemt måde. Feltet kan være mange ting såsom en klasse, en skole, en familie m.m. I feltet er der mange mennesker med sociale relationer og hver deres habitus. Menneskets position i feltet afhænger af ens habitus og den kapital, som ens habitus har i et givet felt. Sidst opdeles kapitalen (erfaring og viden) i fire felter: social, kulturel, økonomisk og symbolsk kapital<sup>62</sup>.

Hvis vi ser på samarbejdet med Pia's forældre oplever vi, at familien på hjemmefronten befinder sig i et felt med en social kapital (færdigheder i at kommunikere og opbygge sociale forhold), og en kulturel kapital (viden om normer og værdier) som er væsentligt anderledes end feltet skolen, der er en socialiseringsinstitution. Med teorien i mente og med fokus på model 3 er det også her væsentligt at fokusere på fremtiden og forsøge at være konstruktiv. Det nytter ikke at "forblive" i fortiden og irritere sig over, at forældrene f.eks. udebliver fra klassearrangementer i specialklassen. Vi er nødt til at forholde os til, at forældrenes position i klassefællesskaberne er lav, da den kapital, som de "medbringer" igennem habitus ikke opnår anerkendelse hos de andre forældre i klassen, hvor primært de velfungerende

---

<sup>62</sup> Nejst Jensen 2000, s. 68-83

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

forældre møder talstærkt op. Pia's forældre har f.eks. svært ved at smalltalke, da de ikke har noget til fælles med mange af de andre forældre, og vi fornemmer, at den situation medfører et ubehag hos Pia's forældre. Udgangspunktet herfra er at få skabt situationer, hvor forældrene føler sig trygge, dvs. situationer, hvor deres kapital bliver værdsat. F.eks. en juleklippedag, hvor forældrene har vist sig at være kreative og har deltaget gentagne gange.

Ad.3 I arbejdet med elever med udviklingsforstyrrelser vil læreren ofte skulle forholde sig til begrebet eksekutive funktioner, som dækker over evnerne til at få en ide, planlægge og udføre den, imens man vurderer og evt. justerer. Under eksekutive funktioner er det væsentligt at forholde sig til elevens vigtigste udviklingsopgaver, hvorunder viden og pædagogiske redskaber er vigtige nøgleord. Nøgleord, der sættes i spil i forhold til dannelsesidealet og almenpædagogikken, da læreren skal være opmærksom på, hvorvidt der for specialeleverne skabes en ydre ramme, som fordrer en "normal" adfærd, hvor læreren ifølge Kirkebæk risikerer at gøre eleverne til "sjælløse robotter, i stedet for små levende personligheder"<sup>63</sup> - det handler om dannelse eller tilpasning.

I undervisningen omkring Pia har vi fokus på følelser og relationer, hvor nøgleord som struktur og kommunikation er centrale. Når Pia f.eks. er i gang med en selvvalgt opgave og ser andre lave noget andet, som hun også gerne vil, bliver hun dybt frustreret, når læreren fastholder hende i opgaven og er ikke i stand til selv at regulere sine følelser. Når Pia reagerer, som hun gør, handler det ifølge Anne Vibeke Fleischer om, at barnets tre vigtigste udviklingsopgaver (danner relationer, opbygge jeg-opfattelse og skabe verdensbillede) er hæmmet. I almenpædagogikken forventes der af almindelige børn, at de med alderen bliver i stand til at bruge "værktøjer" som sanser, motorik, kognitive funktioner og følelser til at løse disse udviklingsopgaver, så de bliver selvstyrede, får en større fleksibilitet, mere overblik og en hurtig bearbejdning af indtryk og informationer og herved følger en lineær udvikling. Hos specialbørn kommer den følelsesmæssige og sociale udvikling ikke af sig selv, så vi er ifølge Fleischer nødt til at "uddanne" barnet inden for dette område<sup>64</sup>. For læreren ligger der heri en stor opgave, idet "uddannelsen" indebærer en lang række handlinger i forhold til hele Pia's udvikling, trivsel og læring.

---

<sup>63</sup> Kirkebæk 2002 s. 34

<sup>64</sup> Fleischer 2009 s. 15-23 + 72



Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

En vigtig del af inklusionsprocessen er for læreren at erhverve sig en viden om elevens udviklingsforstyrrelse. En viden omkring diagnoser/indstillingsårsager, som skal skabe forståelse for elevens situation. I Pia's tilfælde handler det om indsigt i diagnosen ADHD, hvor det kan være svært for hende at fastholde information mentalt, at anvende selvrettet tale til selvregulering, at føle inden i sig selv og motivere sig selv i det skjulte og at danne nye komplekse adfærdsekvenser for at nå et mål i fremtiden. Dette ses i situationer, hvor vi som nævnt i den indledende beskrivelse af Pia oplever, at Pia's tanker og handlinger ikke følges ad, og at hun ikke kan se konsekvenserne af egne handlinger. Læreren skal være opmærksom på, at elevens problem ikke er at vide, hvad man skal gøre, men at gøre, hvad man ved<sup>65</sup>. Udover at forstå diagnoser og indstillingsårsager bevidstgør Søren Hertz os om, at viden foruden at være biologisk orienteret også er psykologisk og socialt orienteret. Hermed pointerer Hertz kontekstens afgørende betydning, hvor det handler om at "se bag" om elevens handlinger. For Pia drejer det sig om, at læreren er bevidst om, at et ustruktureret hjem, sengetider, der ikke bliver passet, lektier, der ikke bliver lavet mm. også har stor betydning for hendes handlinger. Hertz mener, at læreren skal kigge ved siden af det umiddelbare mønster - i Pia's tilfælde diagnosen - udfordre forforståelsen og se helheden som mere end summen af de enkelte dele<sup>66</sup>. Læreren bør ifølge Kirkebæk tænke over "at vi som professionelle "magt- og vidensudøvere" inden for specialpædagogikken ikke er neutrale og udenforstående betragtere af medicinsk diagnosticerede fænomener. Vi er en del af den standende diskurs og vidensudvikling, og vi er derfor delagtige i og dermed også ansvarlige for de vurderinger og beslutninger, der bliver taget"<sup>67</sup>.

Vurderinger og beslutninger, der bliver afgørende for de pædagogiske redskaber, der arbejdes med omkring specialeleven og dermed også for det læringssyn, der ligger til grund for specialpædagogikken. For ses specialpædagogikken som nævnt indledningsvist som et fag mod *mennesker med særlige behov*, eller er specialpædagogikken rettet mod *særlige mennesker*? Disse to læringssyn vil udmunde i forskellige måder at inkludere på, hvor holdningen til specialeleven som havende *særlige behov* prægtes af læring som ydre struktur og overskuelighed, hvor alt bliver tilrettelagt på forhånd og bliver voksenstyret. På den måde reduceres den personlige dannelse, da de pædagogiske arbejdsredskaber vil have

---

<sup>65</sup> Fleischer 2009 s. 9-165

<sup>66</sup> Hertz 2010 s. 13-20, 31-56, 107-129

<sup>67</sup> Kirkebæk 2010 s. 33

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

fokus på overskuelighed og forudsigelighed, lærerens styring og barnets tilpasning, diagnose og specifik metode, hvor eleven ses som en, der skal oplæres. Der gribes til en ydre organisation af samværet, og læringssynet præges af tilpasning<sup>68</sup>.

Holdningen til specialeleven som et *særligt menneske* præges af indre meningsfulde strukturer byggende på en relationistisk tilgang, der udspringer af mødet med den enkelte elev og er forudsætningen for opbygningen af indre struktur. I relationen opbygges elevens dannelse gennem meningsskaben, erfaring og læring. De pædagogiske arbejdsredskaber vil have fokus på forforståelse og fordybelse, elevens initiativer og de voksnes indtoning, elevens styrkesider og eleven som deltager i egen læreproces<sup>69</sup>. De praktiske handlinger handler ifølge Fleischer om, at læreren sætter sig i barnets sted og ser verden herudfra. Det betyder at, der skal sættes ord på følelser og handlinger (bilag 5), at der skal anvendes visuelle vejledninger til aktiviteter og en konkretisering af skoledagen<sup>70</sup>. Derudover handler det om lærerens tilgang til eleven, hvor samværet, samspillet og de fælles oplevelser lærer og elev imellem ifølge Per Lorentzen fremstår som det primære og kommunikationssystemet som det sekundære. Lorentzen betragter supplerende og kompensering som væsentlige aspekter, hvor læreren skal være deltager fremfor tilskuer<sup>71</sup>. Desuden fremhæver Bo Hejlskov, at det for læreren aldrig skal handle om at vinde konfrontationer, men i stedet om at skabe gode interventioner og mestringsstrategier, som fører til en reduktion af belastningsfaktorer og dermed en øget livskvalitet for eleven (bilag 6)<sup>72</sup>.

Ovenstående har vi diskuteret, hvordan det specialpædagogiske arbejde kan søges inkluderet i almenpædagogikken, og hvilke refleksioner læreren må forholde sig til. De tre fokusområder har vist, at inklusion af specialeleven kræver megen hensyntagen til individet og netværket bag og fordrer en lærerrolle, hvor ikke kun *viden* og *kunnen*, men også i særligt grad *villen* ifølge Hjort har betydning. Læreren erkender herved en særlig etisk forpligtelse over for eleven i form af den nære relation og samspillet, som undervisningen skal bygge på, hvis det specialpædagogiske mål om "...at fremme gode lærings-, udviklings-

<sup>68</sup> Kirkebæk 2002 s. 33-43, Kirkebæk 2004 s. 25-28

<sup>69</sup> Kirkebæk 2002 s. 33-43, Kirkebæk 2004 s. 25-28

<sup>70</sup> Fleischer 2009 s. 9-165

<sup>71</sup> Lorentzen 2008 s. 15-169 + 203

<sup>72</sup> Hejlskov 2010 s. 125-205 + s. 238-239

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

og livsvilkår for børn, unge og voksne, der af forskellige årsager møder funktionshæmmende barrierer i deres udvikling, læring og livsudfoldelse"<sup>73</sup>, skal opfyldes.

Den megen hensyntagen til individet med fokus på elevens dannelse har vi haft god mulighed for at praktisere i vores små specialklasser på skolen. Med inklusion af specialelever i normalklasser er vi klar over, at kollektivet kommer til at spille en anden rolle end i de små specialklasser. Hensynet til fællesskabet kan i perioder skabe et dilemmafyldt refleksionsgrundlag for læreren, da det kan være nødvendigt at skabe en ydre ramme, der fordrer en "normal" adfærd, hvorved udviklingen af specialeleven kommer til at bevæge sig i spændingsfeltet mellem dannelse og tilpasning.

### Læreren position:

"Hvis vi tør stå ved vores momentvise afmagt og samtidig bevare tilliden til den Anden, og hvis vi tør arbejde pædagogisk og etisk med de dilemmaer, vi befinder os i, er der basis for (special)pædagogisk udvikling og for (special)pædagogs og elevers gensidige oplevelse af anerkendelse og delagtighed"<sup>74</sup>. Med disse ord griber Kirkebæk fat i det essentielle omkring specialpædagogikken, da hun herved bevidstgør os om lærerens rolle i spændingsfeltet mellem tilpasning og dannelse. En rolle, hvor almagtspositionen (tilpasning) vil være den nemmeste position at indtage, da den i forhold til omgivelserne (de andre elever og lærere, forældre, ledelse, kommune mm.) sætter den enkelte lærer i ekspertrollen med viden overfor uvidenhed, den giver myndighed og er hermed med til at skabe selvtillid og selvsikkerhed. Kirkebæk opfordrer dog til, at læreren tør slippe denne almagtsposition og vælge afmagtspositionen, hvor læreren med den særlig etiske forpligtelse overfor eleven med den nære relation og samspillet kommer på usikker grund. Usikkerheden bunder i, at læreren i mødet med elevens dannelse gennem meningskaben, erfaring og læring, hvor eleven selv deltager i egen læreproces, er nødt til at give afkast på den sikkerhed, som almagtspositionen giver. Afmagtspositionen er svær, da den berører lærerens identitet som fagperson og menneske og dermed også lærerens position i forhold til omgivelserne. Læreren skal turde se udover den "sikre viden" som f.eks. diagnosen ADHD og lade den

---

<sup>73</sup> Kirkebæk 2010 s. 19

<sup>74</sup> Kirkebæk 2010 s. 219

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

specialpædagogiske nysgerrighed og nytænkning udfolde sig i samarbejde med eleven og dens netværk<sup>75</sup>.

Oettingen ser som Kirkebæk vigtigheden af afmagtspositionen i pædagogikken, da han ser almenpædagogikken som modsætningsfyldt og paradoksalt, hvor den pædagogiske professionalitet kan beskrives som den reflekterede omgang med pædagogikkens handlings-, norm-, institutions- og erkendelsesproblem. Herved kommer læreren til at stå i konstante modsætninger i den pædagogiske praksis, som ikke kan løses, men som kræver stillingtagen. En stillingtagen, hvor subjekt-subjekt forholdet med det unikke og partikulære er med til at gøre lærerrollen individuel og kompleks<sup>76</sup>. Komplexiteten bliver for os at se meget vigtigt at bevare i forbindelse med inklusion af specialelever. Vi lever i en tid, hvor der ifølge Hjort sættes spørgsmålstegn ved professionernes samfundsmæssige legitimitet, og i en verden, hvor alt skal dokumenteres og evalueres. Her skal læreren holde fast i fortsat at have den autonomi, dvs. den særlige kompetence til at planlægge, udføre og evaluere ens arbejde med individuelle hensyn, så læreren kan fremstå med autenticitet - en særlig etisk legitimitet overfor eleven<sup>77</sup>. Læreren skal være bevidst om den dobbeltrolle i forhold til ens egen selvforståelse, som der ligger de øgede krav om dokumentering og evaluering, hvor læreren på den ene side ifølge Peter Ø. Andersen får ydre anerkendelse, men samtidigt risikerer at dequalificere sig selv, da evaluering reducerer det pædagogiske arbejde til det, som er målbart<sup>78</sup>. Det handler om almagt og afmagt!

*"Mennesket er altid mere end vores beskrivelse af det.*

*Forstår vi ikke det, har vi ingen ret til at beskrive det"*<sup>79</sup>

Rollo May

## Konklusion:

Inklusionsdiskursen har gennem de sidste mange år været et omdiskuteret begreb, der har præget debatten i den pædagogiske verden. Et begreb, der afspejler den tid, det har udspillet sig i og derfor har haft forskellig betydning alt efter den kontekst, det er indgået i.

---

<sup>75</sup> Kirkebæk 2010 s. 217-219

<sup>76</sup> Oettingen 2010 s. 11-41

<sup>77</sup> Hjort 2005 s. 95-96 + 104

<sup>78</sup> Ø. Andersen 2009 s. 69-70

<sup>79</sup> Månsson 2003 s. 7

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

Den aktuelle kontekst er kendetegnet af besparelser, som har medført, at begrebet i Herning Kommune i fremtiden kommer til at berøre en stor gruppe elever inden for specialområdet, som tidligere har været "helliget". Af den grund er det relevant at se på, hvilken forståelse af inklusion, der fremgår af den strukturanalyse, som Herning Kommune iværksatte i forbindelse med projekt "Knæk kurven", hvor flest børn skal tilgodeses så tæt på nærmiljøet som mulig, og udgiftsstigningen til elever i specialpædagogiske tilbud brydes. Strukturanalysen viser sig at være bygget op omkring flere diskurser omhandlende inklusion, som ifølge Aase Holmgaard kan placeres henholdsvis under den etiske, den politiske, den pragmatiske og den økonomiske diskurs. De fire diskurser er jævnt repræsenteret i analysen - både enkeltvist og sammenblandet, hvilket resulterer i en sammenblanding af, hvad inklusion er, og hvad inklusion kan. De fire diskurser bevirker desuden, at begrebet inklusion risikere at drukne i interesse modsætninger, som vil handle om stram økonomisk styring contra pædagogik. Inklusion viser sig hermed at være et komplekst begreb, som er svært at definere, hvilket hænger sammen med et krydspres mellem en ideal og en virkelig verden, hvor der både skal tages hensyn til individet og kollektivet. Herning Kommune forsøger at navigere heri ved bl.a. at sætte et tiltag som LP i værk, hvor strukturanalysens mange udsagn (diskurser) er med til at "godtgøre" inklusion overfor skolerne. LP som inklusionsstrategi medfører en række overvejelser omkring placeringen af denne i forhold til almenpædagogikken, inden det specialpædagogiske felt sættes i spil, da LP som koncept fordrer en arbejds metode, som ifølge Katrin Hjort og Alexander von Oettingen vil medføre en række problematikker. Problematikker omhandlende en reducere af forholdet lærer-elev imellem, således subjekt-subjekt forholdet med det unikke og partikulære mistes og en forenkling af dannesperspektivet, hvor noget så komplekst som normer og værdier kvantificeres. Herudover omhandler problematikkerne et ureflekteret valg af teori i praksis, da det pædagogiske arbejde tilbydes legitimitet i konceptet samt en fælles begrebsverden ud fra konceptet, som medfører en kunstig omgang med ord og begreber og fjerner den mangfoldighed og det liv, der gør skolen unik. Hermed sættes der spørgsmålstejn ved, hvor de professionelle individuelle oplevelser bliver af, og hvordan den særlige institutionelle kontekst kan få betydning. Betydningen af dette gør LP til en uholdbar inklusionsstrategi, da lærerens reflekterende omgang med pædagogikken reduceres, hvorved det

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

specialpædagogiske felt med dets kompleksitet, viden og specielle faglige etik er i fare for at blive tabt.

Skolen udnytter herved muligheden fra Herning Kommune om at definere en "egen pædagogik" i forhold til at "knække kurven" og få inkluderet flere specialbørn i almenpædagogikken. En "egen pædagogik", hvor almenpædagogikken kommer til at stå med en række udfordringer, da inklusion af specialelever kræver en særlig viden og forståelse grundet deres særegne personligheder, som gør dem både unikke og sårbare. En af de største udfordringer for læreren består i at kunne håndtere den lærerrolle, som specialpædagogikken fordrer, hvor ikke kun *viden* og *kunnen*, men også i særlig grad *villen* har betydning. Læreren må erkende en særlig forpligtelse over for eleven i form af den nære relation og samspillet, hvor de pædagogiske arbejdsredskaber skal have fokus på forforståelse og fordybelse, elevens styrkesider og elevens deltagelse i egen læreproces. Eleven ses som et *særligt menneske*, hvor dannelsen er i højsædet, og hvor mødet med den enkelte elev præges af indre meningsfulde strukturer byggende på en relationistisk tilgang. En lærerrolle, hvor den nære relation til eleven også indebærer et nært og udvidet samarbejde med forældrene - et samarbejde medfølgende mange overvejelser af etisk karakter, da læreren "træder" ind i familiens private sfære for at varetage barnets tarv. I denne sfære er det vigtigt for læreren at forstå, at en kapital værdsættes forskelligt fra felt til felt, således at forældrenes dispositioner ikke underkendes af læreren. Det tætte samarbejde omkring eleven praktiseres bedst gennem netværksmøder, hvor samtaleprocessen og de mange pædagogiske aspekter, der ikke er målbare og heller ikke kan beskrives, får lov at udfolde sig.

Udfordringen omkring lærerrollen i inklusionen består også i at kunne agere i de situationer, hvor muligheden for at se specialeleven som et *særligt menneske*, pga. hensynet til kollektivet, vil erstattes af et læringssyn, der modsat ser specialeleven som *et menneske med særlige behov*. Der skabes en ydre ramme, som fordrer en "normal" adfærd, og som bygger på ydre struktur og overskuelighed med en ydre organisation af samværet. Relationen vil bygge på en tilpasning af eleven fremfor dannelse. Denne almagtsposition vil ofte være den nemmeste position at indtage, da den skaber sikkerhed, men samtidigt mindsker den specialpædagogisk nysgerrighed og nytænkning, som dannelsesidealet lægger

## Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

op til. Et dannelsesideal, som fordrer en afmagtsposition, hvor læreren tør slippe almagtspositionen og bevæge sig ud på usikker grund i forsøget på at udvikle subjekt-subjekt forholdet med det unikke og partikulære.

Lærerrollen skal ses som værende individuel og kompleks, hvor kompleksiteten skal betragtes som noget positivt, således at den pædagogiske professionalitet kan beskrives som den reflekterende omgang med pædagogikkens handlings-, norm-, institutions- og erkendelsesproblem. Erkendes dette, accepterer læreren, at (special)pædagogikken er modsætningsfyldt og paradoksal, og det handler derfor for læreren om at holde fast i den autonomi og den autenticitet, der gør den specialpædagogiske professionalitet til noget specielt.

### **Perspektivering:**

I processen af udarbejdelsen af opgaven omkring inklusion og specialpædagogik er det blevet os klart, at læreren i udviklingen af specialeleven konstant bevæger sig i spændingsfeltet mellem dannelse og tilpasning.

Med den øgede diagnosticering af børn med bl.a. diagnosen ADHD (bilag 7) ser vi en fare for, at diagnoserne får karakter af objektive størrelser, der giver grundlag for at sige noget om langtidsprognosen i stedet for at se diagnosen som et udtryk for et øjebliksbillede, hvor problemerne fremtræder mest udtalt. På den måde vil arbejdet komme til at koncentrere sig om at få reduceret de "symptomer", der kendetegner diagnosen (tilpasning) i stedet for at arbejde på de uanede udviklingsmuligheder, hvor det ikke er diagnosen, men det enkelte barn og konteksten omkring denne, der er i fokus (dannelse).

At læreren kan have svært ved at navigere i spændingsfeltet mellem dannelse og tilpasning kommer til udtryk i en avisartikel: "Kommuner i kø for at få hjælp til svage elever". Lærerne er frustrerede over at stå med et barn med ADHD og samtidigt mange elever i klassen, som skal undervises sammen. Børne- og undervisningsminister Christine Antorini kan følge frustrationerne, men kommenterer, at med et nationalt rådgivningscenter og dygtige konsulenter at trække på, er inklusionen godt hjulpet på vej. En interessant vinkel, da vi vurderer, at læringssynet omkring dannelse og tilpasning i forhold til specialeleverne sættes i spil.

Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

## Litteraturliste:

### Bøger:

- Alenkær**, Rasmus: "Den inkluderende skole - en grundbog" 2008, Frydenlund (kap. 1-3)
- Brinkmann**, Svend og **Tanggard**, Lene m.fl.: "Kvalitative metoder" 2010, Hans Reitzlers Forlag (s. 48-50)
- Elven Hejlskov**, Bo: "Problemskabende adfærd" 2010, Dansk Psykologisk Forlag A/S (kap. 4+5)
- Fleischer**, Anne Vibeke: "Set med børns øjne" 2009, Dansk Psykologisk Forlag A/S
- Grønbæk**, Marianne og **Pors**, Henrik: "Vækst Modellen" 2009, Dafolo (kap. 1-2)
- Hansen**, Ole og **Nordahl**, Thomas: "LP-modellen - læringsmiljø og pædagogisk analyse" 2009, Dafolo
- Hertz**, Søren: "Børne- og ungdomspsykiatri" 2008, Akademisk Forlag (s. 7-178)
- Hjort**, Katrin: "Professionaliseringen i den offentlige sektor" 2005, Roskilde Universitets Forlag (kap. 5)
- Jensen**, Carsten Nejt: "Om voksenundervisning" 2000, Billesø og Baltzer (s. 68-84)
- Kirkebæk**, Birgit: "Almagt og afmagt" 2010, Akademisk Forlag
- Lorentzen**, Per: "Fra tilskuer til deltager" 2008, Materialecenteret Aalborg (del 1+2 + s. 203)
- Månsson**, Hans: "Midt i verden - ude på noget" 2003, Acadamica (kap. 3+7)
- Nordahl**, Thomas: "Arbejdet med LP-modellen - beskrivelse af analysemodellen og strategier for implementering i skolen" 2007, Dafolo
- Oettingen**, Alexander von: "Almen pædagogik" 2010, Gyldendalske Boghandel

### Artikler:

- Andersen**, Peter Østergaard: "Dokumentation og evaluering betragtet som kamp om viden", DpT 1/2009
- Hansen**, Ejvind: "Aflivning af spøgelserne i professionerne", Gjallerhorn nr. 9
- Holmgaard**, Aase: "Hvordan blev rummelighed til inklusion?", Psykologisk Pædagogisk Rådgivning nr. 2 - 2004
- Kirkebæk**, Birgit: "Om indre og ydre struktur - efterskrift", Specialpædagogik nr. 1 2004



Diplom i Specialpædagogik - Afgangsprøve 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Kirkebæk, Birgit:** "Dannelse eller tilpasning?", Specialpædagogik nr. 1 2002

**Nørgaard, Niels:** "Kommuner i kø for at få hjælp til svage elever", Herning Folkeblad d. 4/10 2012

**Webadresser:**

**Strukturanalysen:**

<http://www.herning.dk/~media/Dokumenter/Borger/Familie/Skole/Fremtidens%20Skole/Bilag%20D%20differentiering%20af%20tilbud.ashx>

**Diagnosernes land:**

<http://www.kl.dk/Momentum/Artikler/78831/2011/01/momentum2011-1-4/> (d. 25/1-11)

**NVIE - en rapport af Anette Nielsen og Christian Quvang 2007:**

[http://www.ucsyd.dk/fileadmin/user\\_upload/viden\\_udvikling/NVIE/rapporter/Strukturreformen%20og%20specialpaedagogikken.pdf](http://www.ucsyd.dk/fileadmin/user_upload/viden_udvikling/NVIE/rapporter/Strukturreformen%20og%20specialpaedagogikken.pdf)

**Folkeskoleloven 2010:**

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=133039>

**Salamancaerklæringen:**

<http://pub.uvm.dk/1997/salamanca.pdf>

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"



**Herning**  
Kommune

## Bilag 1:

# BØRN OG UNGE

[Modtager]  
[Adresse]  
[Postnr] [By]  
Att: [Attention]

### Dato:

17.november 2010

### Til ledere og personale i centerafdelingerne på YY og ZZ.

Sagsbehandler: XX

---

Revisitationer.

Det blev politisk besluttet ved budgetforlig 2009 i Herning Kommune, at der skulle strammes op på revisitationer for elever bosiddende i Herning Kommune.

Beslutning: revisitationer med fokus på mindre indgribende tilbud.

Det betyder, at der på YY skal revideres et antal børn fra Herning Kommune til andre specialklasser i kommunen.

Det betyder, at der på ZZ skal revideres et antal børn fra Herning Kommune til almindelige klasser, som enkeltinkluderede elever.

For elever fra andre kommuner følger man de tidligere regler.

Vi ved, at det kan være en svær opgave, så det er vigtigt at personalet, lederen, psykolog og konsulent løser opgaven i fællesskab.

Da vi ved, det kan være en stor forandring for både forældre og barnet, er det vigtigt, at det bliver den rigtige løsning, der findes og at vejledning til forældre og børn bliver ensartet og så god og professionel som mulig.

For børn i kommunens øvrige specialklasser er der revisitationer hvert år med samme begrundelse, og sidste år flyttede 7 elever fra specialklasser til almindelige klasser.

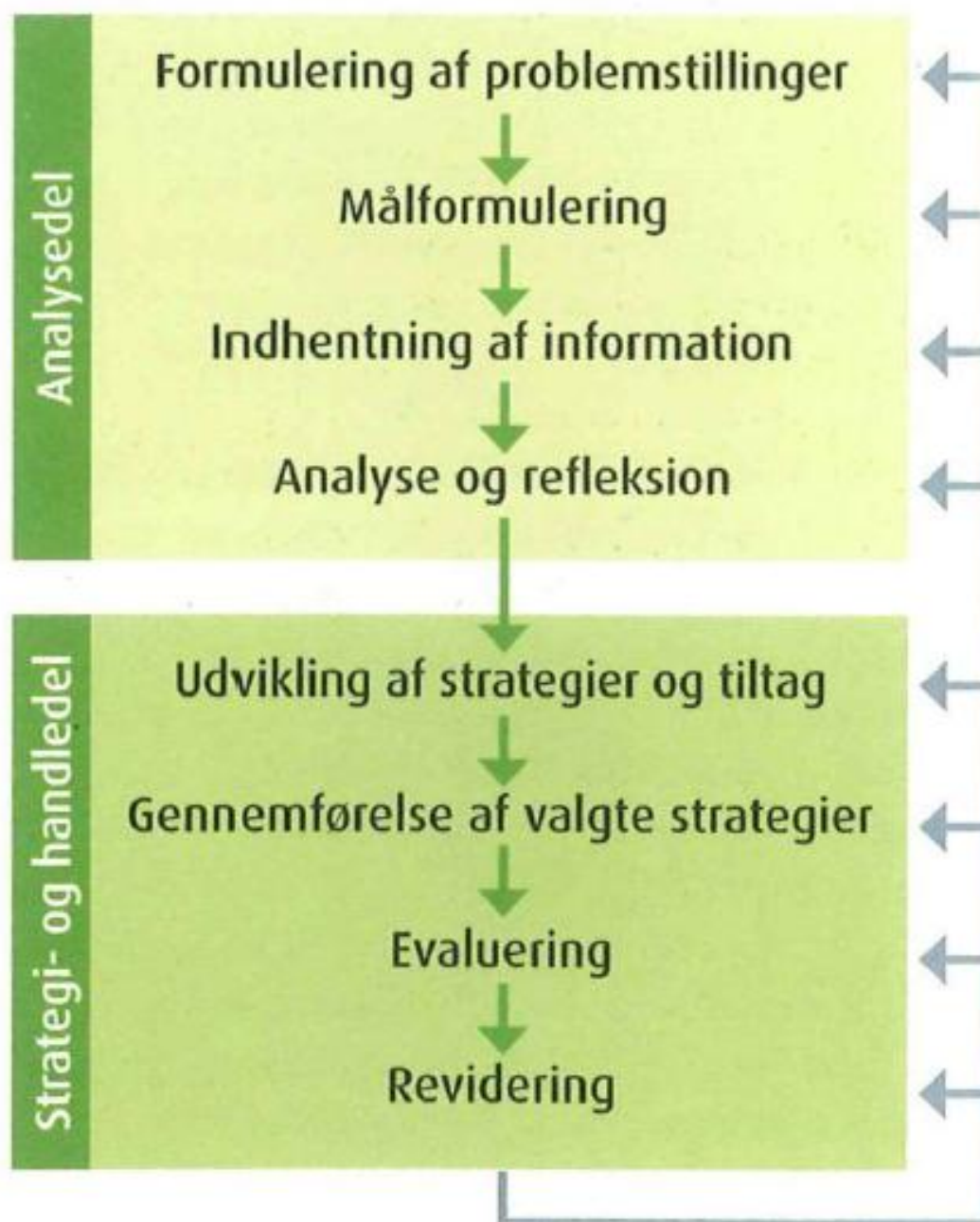
Med venlig hilsen

ÅÅ

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

## Bilag 2:

LP's analyse- og strategidel<sup>80</sup>:

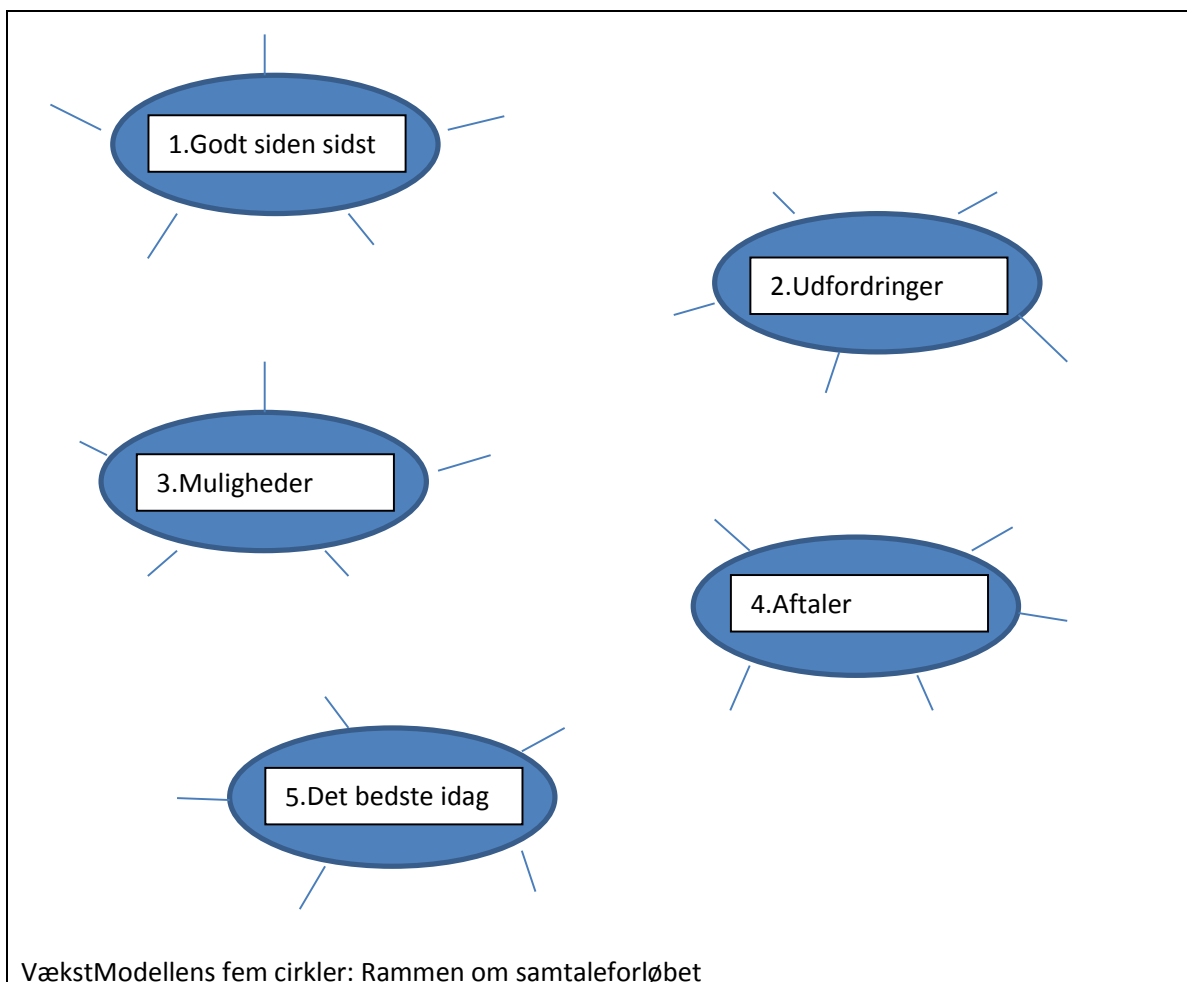


<sup>80</sup> Nordahl 2007 s. 14

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Bilag 3:**

**Figur: Vækstmodellen<sup>81</sup>**



<sup>81</sup> Grønbæk og Pors 2009 s. 24

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Bilag 4:**



**BØRN OG UNGE**

**Udviklings- og læringsplan for**

**Navn:**

**Cpr. nr.:**

**Forældre:**

**Adresse:**

**Telefon.:**

**Skole:**

**Klasse/gruppe:**

**Årgang:**

**Institution:**

**Dato**

**Indstillingsårsag:**

**Anamnese**

**Skoleåret**

**Kort beskrivelse af barnets nuværende tilbud**

(hjem/skole/fritid/institution/aflastning m.v.)

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Fysisk og motorisk udvikling**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	

**Social og følelsesmæssig udvikling**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Kommunikation/sprog**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	

**Kognitiv udvikling**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Leg/aktiviteter i fritiden**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	

**Barnets/den unges interesser, ønsker og ytringer**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

<b>Evaluering af sidste års mål</b>	
<b>Langsigtede mål</b>	
<b>Kortsigtede mål</b>	
<b>Metode</b>	



Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Fagligt standpunkt**

**Dansk**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

Evaluering af sidste års mål	
Langsigtede mål	
Kortsigtede mål	
Metode	

**Matematik**

Kompetence	Potentiale

Bemærkninger

Evaluering af sidste års mål	
Langsigtede mål	
Kortsigtede mål	
Metode	

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 ”Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv”

**Fremtidsmuligheder og -ønsker**

Skole	
Bo	
Fritid	

**Test/udredning**

Indenfor det seneste år, er der lavet flg. test/udredninger (vedlagt som bilag)

Test/udredning	Lavet af	Lavet den

**Ønske om psykologiske, talepædagogiske eller terapeutiske vurderinger:**

Ønske	Ansvarlig for iværksættelse

**Konklusion:**

**Ansvarlige personer for at planen følges og justeres:**

**Skole:**

**Samarbejdspartnere**

**Kommunalt:**

**Skole:**

**Døgninstitution:** Kontaktperson: Telefon:

**Plejefamilie:** Navn: Adresse: Telefon:

**Fritidsordning:** Kontaktperson: Adresse: Telefon:

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
"Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Eksterne samarbejdspartnere:**

**Personlig udviklings- og læringsplan sendes til:**

PPR Herning kommune og hjemmet.

**Underskrevet af**

Dato

Sted

Forældre

---

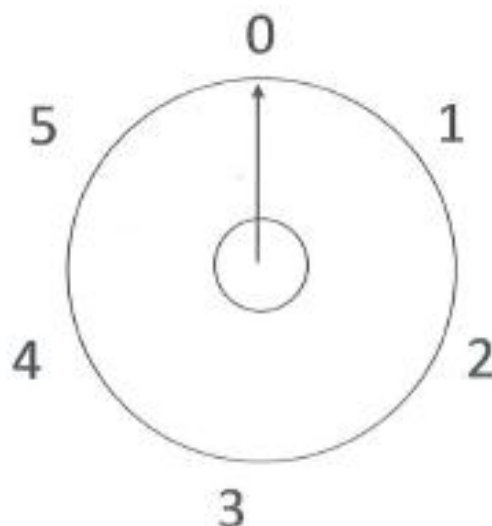
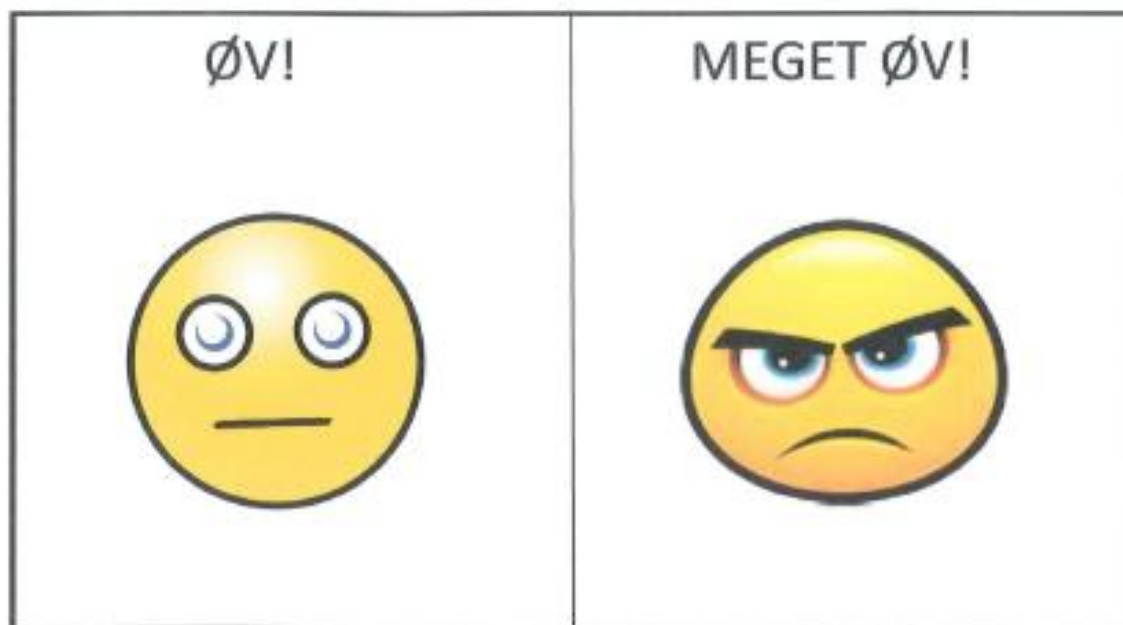
Skole

---

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Bilag 5:**

Pædagogiske redskaber<sup>82</sup>:



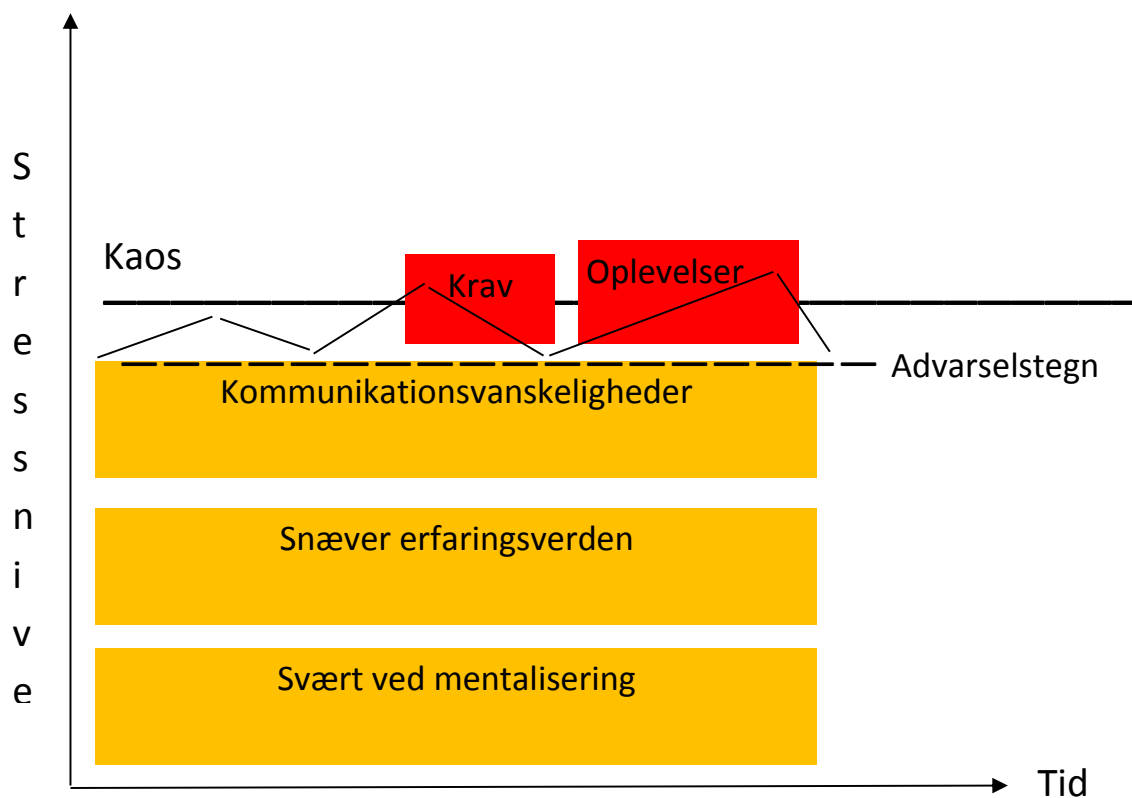
<sup>82</sup> Fleischer 2009 s. 85 + 93

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

**Bilag 6:**

Belastningsfaktorer<sup>83</sup>:

Inspireret af Bo Hjelskov



<sup>83</sup> Hejlskov 2010 s. 133

Diplom i Specialpædagogik - Afgangprojekt 2012  
 "Specialpædagogik i et inkluderende fremtidsperspektiv"

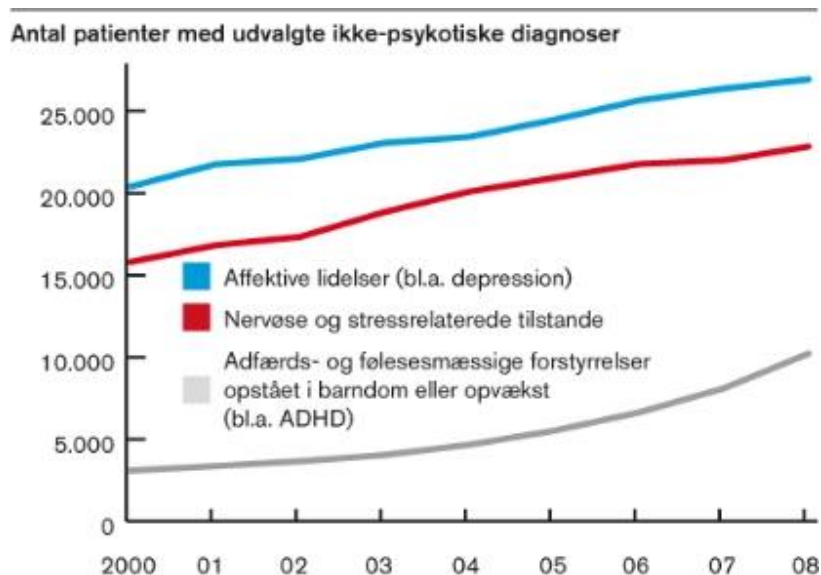
## Bilag 7:

Oprettet den 17.01.11

### Velkommen til diagnosernes land

I de seneste år er antallet af danskere med en psykiatrisk diagnose vokset eksplosivt. Særligt de lettere psykiske lidelser som ADHD, angst og depression er nærmest blevet en folkesygdom. Professor i psykologi mener, at diagnosticeringen har taget overhånd, og at vi har mistet evnen til at skelne almindelige livsproblemer fra deciderede psykiske lidelser. Psykiaternes formand afviser kritikken.

Flere og flere danskere har lægens ord for, at de lider af angst, depression, ADHD eller en anden psykisk lidelse. Antallet af danskere i behandling med psykiske diagnoser steg med hele 48 procent fra 2000 til 2009. Alle diagnosetyper er i vækst, men det er specielt de lettere såkaldt ikke-psykotiske lidelser, som nærmest eksploderer.



Kilde: Rapporten "Opgaveudvikling på psykiatriområdet", udarbejdet af Dansk Sundhedsinstitut for KL, januar 2011, på baggrund af data fra Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister

Eksempelvis er antallet af patienter med en diagnose i gruppen af adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser opstået i barndommen eller opvæksten (blandt andet ADHD) mere end tredoblet fra 2000 til 2008. Og der er også blevet mange flere patienter med depression, fobier, angst og stress. Det viser en ny rapport om opgaveudviklingen i psykiatrien siden 2000, som Dansk Sundhedsinstitut har udarbejdet for KL på baggrund af data fra Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister og fokusgruppeinterview med medarbejdere i den regionale behandlingspsykiatri, den kommunale socialpsykiatri og de kommunale jobcentre.<sup>84</sup>

<sup>84</sup> <http://www.kl.dk/Momentum/Artikler/78831/2011/01/momentum2011-1-4/> (d. 25/1-11)